

in-fàn-ci-a 179

REVISTA DE L'ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT

MARÇ / ABRIL 2011 *educar de 0 a 6 anys*

Oferta especial

Amb l'aparició del núm. 60 de la col·lecció Temes d'infància, finalitza un període i se n'inicia un de nou.

Aprofita per iniciar o completar la col·lecció!

Fins a 10 exemplars	20 % de descompte
De 11 a 20 exemplars	30 % de descompte
Més de 20 exemplars	40 % de descompte

Dades Facturació

Nom persona o entitat: _____
Adreça: _____ Núm: _____ Pis: _____
Codi postal: _____ Població: _____
NIF/CIF: _____

Adreça on enviar la comanda (en cas que sigui diferent a l'adreça fiscal)

_____ Núm: _____ Pis: _____
Codi postal: _____ Població: _____
Persona de contacte: _____
Telèfon: _____ Correu electrònic: _____

Pagament: Per domiciliació bancària

Dades Bancàries

Cognoms, nom del titular: _____

Entitat Oficina DC Núm. Compte/Llibreta

Un cop emplenada, envieu la butlleta per correu postal o per fax a:

Associació de Mestres Rosa Sensat - Comandes
Avinguda de les Drassanes, 3 08001 Barcelona
Fax 933 017 550

Butlleta de comanda

Títols	Preu	Núm. exemplars
31. Educar l'infant a l'escola bressol Goldschmied, Elinor	12,10	_____
33. Fer plàstica Bosch, Eulàlia	8,50	_____
34. Més enllà de la qualitat Dahlberg, Gunilla	19,90	_____
35. Viure les matemàtiques de 3 a 6 anys Canals, M. Antònia	6,20	_____
37. Col·leccionant moments Díez Navarro, M. Carmen	13,10	_____
38. Què farem quan siguem petits? Ritscher, Penny	6,80	_____
39. Menjar Majoros, Maria	6,80	_____
40. Les tècniques Freinet Porquet, Madeleine	11,40	_____
41. Com fer escola de tots i per a tots Benlloch Burrul, Montserrat	8,00	_____
42. Emocions Abeyà, Elisabet	7,70	_____
43. Rutines, activitat a l'escola Silveira Barbosa, M. Carmen	11,60	_____
44. El pedagog i drets de l'infant. Història d'un malentès? Meirieu, Philippe	6,80	_____
45. El jardí dels secrets Ritscher, Penny	13,90	_____
46. Jo i les ombres Dolci, Mariano	11,20	_____
47. Espais i temps per al joc Jubete, Montse (ed.)	12,40	_____
48. Veig tot el món! Créixer junts tot fent projectes Majoral, Sílvia	12,40	_____
49. La conquesta de l'autonomia Falk, Judit (ed.)	9,40	_____
50. Espais familiars Bassedas, M.; Jubete, M.; Majem, T.	8,30	_____
51. L'educació de 0 a 6 anys avui Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya	9,40	_____
52. Senyora cilíndrica Gómez i Bruguera, Josepa	5,20	_____
53. Com escoltar els infants? Altimir, David	10,40	_____
54. Viure l'escola + DVD Ritscher, Penny	20,80	_____
55. Podem pintar els somnis! Majoral, Sílvia	8,00	_____
56. El valor educatiu de les coses de cada dia Jubete, Montse (ed.)	12,00	_____
57. Redescobrint Vigotski Moss, Peter; Yudina, Elena	16,00	_____
58. Lóczy, escoltar els infants Falk, Judit (ed.)	16,00	_____
59. Documentar la vida dels infants a l'escola Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya	9,00	_____
60. Documentar, una mirada nova Xarxa Territorial d'Educació Infantil a Catalunya	9,00	_____
61. Gargots teatrals Dolci, Mariano	10,00	_____
62. Documentar: afinar els ulls per captar moments Gallardini, Anna Lia; Iozelli Sonia, Davoli, Mara i Tognetti, Gloria	10,00	_____
63. M'expliques un conte? Abeyà, Elisabet (ed.)	12,48	_____

L'etern dilema: quantitat o qualitat

Que a Catalunya hi ha un dèficit d'escolarització per a la infància de 0 a 3 anys, és un fet evident. Que per resoldre aquesta situació endèmica era necessària una acció decidida per part de l'Estat, és una qüestió de justícia. Que el Pla Educa3 del Ministeri no era la solució, és una obvietat.

El Pla es sustenta sobre dos elements bàsics la construcció i millora dels edificis a impulsar entre l'Estat i les comunitats autònomes i la formació del personal.

Després dels primers anys d'aplicació del Pla, és possible demostrar per què aquest no era, ni ha estat, la solució al problema de la societat, ni la garantia de més i millors escoles bressol.

És cert que són molts els ajuntaments que no tenen els recursos suficients per construir una escola bressol i que, en conseqüència, han entrat a tota velocitat en la competició d'aconseguir els recursos que oferien la Generalitat i l'Estat. Això ha comportat en massa ocasions prescindir de tota planificació i d'aquesta manera, avui, es poden trobar escoles bressol als afores dels pobles, o que la d'un poble és també la dels tres o quatre pobles veïns. I en algunes ciutats del país ha estat impossible disposar de terrenys de les dimensions exigides. Uns despropòsits conseqüència de les presses i la voluntat de donar resposta urgent a una necessitat. En el nostre país aquests anys s'ha ampliat l'oferta on hi ha més terreny i no on hi ha més infants.

Cal preguntar-se, també, si ajuntaments amb noves escoles bressol disposen dels recursos per mantenir-les any rere any. Un cop més, en aquest nivell educatiu el problema

recau sobre la administració més feble i sense competències en el tema, els ajuntaments. Però és també l'administració més propra i, en conseqüència, la més pressionada o més sensible a les necessitats de la ciutadania.

Si es fa atenció al segon element clau del Pla del Ministeri –la formació del personal–, la redacció fa patent la renúncia a la qualitat per la qual diu vetllar: un mestre per a cada sis grups, un nombre indeterminat de tècnics de grau superior i un ampli reconeixement a personal sense formació prèvia.

Dels recursos previstos en el Pla per millorar la formació, se'n desconeix l'aplicació. Però el que sí es coneix és la manera més comuna de l'acció municipal durant aquest període: l'externalització.

Això comporta dos grans problemes que fan inviable la garantia de la qualitat de l'educació dels més petits: en primer lloc, es prescindeix d'una formació adequada i, en segon lloc, els horaris són extensíssims i els salaris de molts professionals en alguns casos no arriben tan sols al salari mínim interprofessional. Una realitat que genera una comprensible inestabilitat laboral, que es tradueix en una falta de consideració i respecte cap a la infància. I cal deixar molt clar que aquesta desconsideració cap a la infància no és dels educadors, és de les administracions i les empreses que han trobat en l'escola bressol una mina per incrementar els seus beneficis i no una mina per a l'ocupació.

En educació, també en l'educació dels més petits, una política de les xifres és insuficient. El remarcable són les polítiques orientades a millorar la qualitat de vida i l'educació com un dret irrenunciable. Es considera just i necessari que el nou govern faci un replanteig en profunditat d'aquesta política.

Sabies que...	El cristianisme: el suprem valor de la infància	Josep González-Agàpito	2
Plana oberta	On són les formigues del nostre pati?	Laura Mur	4
Educar de 0 a 6 anys	Pedagogia de la interacció (II) Titelles de mà, un llenguatge sense fronteres	Paula Eleta	6
Escola 0-3	La interacció i l'ètica dels nens petits	Jytte Hare, Marianne Nielsen i Ulla Liberg	13
Bones pensades	Família i Escola comparteixen: passejades relaxades	Eva Sargatal	24
Escola 3-6	La música en les festes de l'escola Parlem de teatre	Montserrat Jané Jennifer Silvente	27 30
Infant i societat	Experiències d'art	Carme Comas i Assumpta Cirera	35
L'entrevista	Conversa amb Maria Teresa Feu La intel·ligència dels nens i nenes es troba a la punta dels dits	David Altimir	40
El conte	A cavall entre el conte i la poesia. El cocodril del Nil i el mussol del Pol	Elisabet Abeyà	43
Llibres a mans dels infants	Llibres sense text	Tertúlia de Rates	44
Informacions	sumari		46
Biblioteca			47

El cristianisme: el suprem valor de la infància

Josep González-Agàpito

Domar l'infant: l'herència de l'antiguitat

Més d'una vegada s'ha apuntat que si viatjant pel temps algú des de l'antiguitat, ja fos d'orient o d'occident, ens visités es quedaria sorprès i indignat del tracte que donem als infants avui dia. I més encara del caire de les nostres escoles infantils.

Trobaria que malcriem els infants i els fem febles. La nostra preocupació per comprendre la infància els semblaria rotundament rebutjable. La infantesa, per a l'antiguitat, no tenia cap sentit en si mateixa que no fos el d'una persona a mig fer.

L'educació és essencialment domar, treure del seu tarannà natural els cadells humans i emmotllar-los a allò que s'espera d'un home o una dona adults.

Fora d'excepcions, tant si contemplem l'antiga Índia o la Mediterrània de l'educació hel·lenística, la manca d'escoles infantils és un fet volgut i plenament conscient. Com indica Marrou, costa de creure que cultures que han assolit altíssims nivells educatius, científics i de coneixement tinguessin semblant oblit. Prova n'és que Plató prou defensà la seva creació.

Aquesta herència cultural d'entendre l'infant com a oposat a la persona humana encara es manifesta en moltes cultures actuals, i entre nosaltres mateixos, en fets com ara ser permissiu amb el maltractament als infants o en la desvalorització professional dels educadors i educadores dedicats a l'educació infantil.

El cristianisme: la nova concepció de la infància

Fa uns dos mil anys Jesús de Natzaret, anomenat el Crist, trencava amb aquesta herència de refusar els infants i ofería una nova visió.

A les planes de l'evangeli segons Marc es narra com una vegada es van apropar a Jesús uns infants «però els deixebles els van renyar. En veure-ho Jesús s'indignà, i els digué: Deixeu que els infants se m'acostin i no els ho impediui, perquè el Regne de Déu és dels qui són com ells. Us asseguro: qui no aculli el Regne de Déu com l'acull un nen, no hi entrarà pas. I els prenia en braços i els beneïa tot imposant-los les mans».

O com relata l'evangeli de Lluc: «Us ho asseguro: qui no aculli el Regne de Déu com l'acull un infant, no hi entrarà pas.» Un regne símbol d'una nova terra, no només com a un lloc físic sinó també personal. A la manera que es llegeix a l'Apocalipsi: «Després vaig veure un cel nou i una terra nova. El cel i la terra antics havien desaparegut.»

Dit d'una altra manera, i allunyant-nos d'interpretacions simplistes, en aquest passatge evangèlic, recollint una molt antiga saviesa, es defensa que els petits infants en néixer són dotats d'un immens potencial, d'una plenitud. És allò que ens fa, als humans, fets a «imatge i semblança» de Déu, en paraules del Gènesi, el primer llibre de la Bíblia on, al·legòricament, s'explica la creació del món, de la vida i de la humanitat.

L'adaptació a la societat a través de l'educació i la socialització ens porta a oblidar aquesta participació en la divinitat, allò que ens fa persones. Preservar i desenvolupar aquest potencial de la primeríssima infantesa és la missió de la vida i, ensems, de l'educació «perquè el Regne de Déu és dels qui són com ells.»

De fet Jesucrist, partint de les normes socials, morals i educatives resumides en els deu manaments que recollí Moisès, proposa una nova lectura des d'un nou model de persona i de societat i, per tant, de noves finalitats educatives.

«Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament. Aquest manament és el més gran i el primer. El segon li és semblant: Estima els altres com a tu mateix. Tots els manaments de la Llei i dels Profetes es fonamenten en aquests dos.»

Aquests home i dona nous, als quals ha de conduir l'educació, són definits així al Sermó de la Muntanya per Jesús: «Feliços els pobres en l'esperit, perquè d'ells és el Regne del Cel. Feliços els afligits, perquè seran consolats. Feliços els humils, perquè posseiran la terra. Feliços els qui tenen fam i set de justícia, perquè seran sadollats. Feliços els compassius, perquè seran compadits. Feliços els nets de cor, perquè aquests veuran Déu. Feliços els qui s'esforcen per la pau, perquè seran anomenats fills de Déu. Feliços els perseguits a causa de la justícia, perquè d'ells és el Regne del Cel.»

Educant els infants i la societat sencera en aquests valors es caminaria vers el que l'apòstol Pere deia referint-se a Jesús: «Nosaltres, tal com ell ens ha promès, esperem un cel nou i una terra nova, on regnarà la justícia.»

Educació en una comunitat solidària

Contravenint els models socials i econòmics coetanis, els primers cristians educaren els infants per a pertànyer a una comunitat fraternal que compartia els seus béns. Al llibre dels Fets dels Apòstols trobem descrita aquesta forma de vida: «La multitud dels creients tenia un sol cor i una sola ànima, i cap d'ells no considerava com a propis els béns que posseïa, sinó que tot estava al servei de tots. Amb gran poder els apòstols donaven testimoni de la resurrecció de Jesús, el Senyor, i la gràcia abundosa de Déu actuava en ells. Ningú d'entre ells no vivia en la indigència, perquè tots els qui eren propietaris de terres o de cases les venien, portaven el producte de la venda i el dipositaven als peus dels apòstols. Després era distribuït segons les necessitats de cadascú.»

El retorn a la infància com un «no ser»

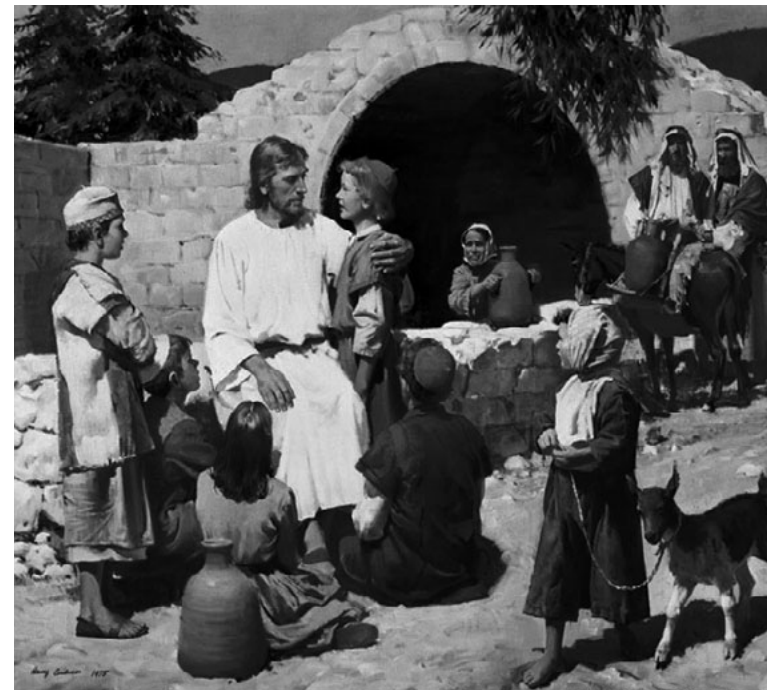
Durant els primers segles del seu desenvolupament, no fou fàcil l'encaix del cristianisme en la cultura grecollatina coetània. No sols per proclamar l'existència d'un sol Déu enfront del panteó de divinitats de la religió politeïsta de l'imperi romà, també pels canvis de codis ètics, morals i socials que defensava. Però, tot i les cruentes persecucions i repressions, el cristianisme anirà creixent sobreposant-se i fonent-se amb l'escola, l'educació i la cultura

hel·lenística. El dinàmic món urbà serà el seu medi d'expansió i, per això, al final d'un llarg procés, l'antiga religió serà anomenada paganisme, és a dir, la religió del camp i els camperols.

Però amb aquest acoblament als valors de l'antiguitat, es perdé la transcendental visió positiva de la infància que es desprèn del magisteri de Jesús. I del seu paper central per al desenvolupament de la persona i per al seu perfeccionament, actualitzant el seu potencial que el fa particip d'una realitat superior o divina.

El pes de la tradició, i les dificultats que s'oposen a la seva revisió o refús, comportà l'acceptació de la concepció de l'infant com a oposat a la persona humana. Tornant, com s'ha dit amb raó, l'educació de l'home contra el nen. L'educació cristiana atribuirà a les paraules de Jesucrist sobre els infants una significació superficial o beneficopaternal. Perpetuarà així, durant segles, la negativa concepció de la infantesa de l'antiguitat.

Josep González-Agàpito

Christ with the Children, by Harry Anderson, © IRI

On són les formigues del nostre pati?

Laura Mur

El treball per projectes a l'educació infantil és per mi una de les propostes metodològiques més interessants. Aquesta experiència vol ser una reflexió sobre com, a partir de la curiositat i els interessos dels infants, sorgeix un projecte que ens acosta a la filosofia que hi ha darrere dels projectes.

Algunes vegades els projectes de treball sorgeixen sense que els demanem i cal estar alerta per aprofitar aquest interès, ja que l'ànima dels projectes és precisament la de respondre a un interès dels infants, i pot passar que aquest interès no se'ns formuli encara que se'ns mostri. En aquestes ocasions no ens cal preguntar als nens què volen saber, què els agradaria estudiar; només ens cal tenir els ulls ben oberts. Prendre nota del que passa, del que diuen en un moment determinat, és suficient per trobar el que realment interessa els infants i a partir d'allí tot el que fem tindrà un sentit i l'aprenentatge esdevindrà més significatiu.

L'experiència que recollirem aquí se situa a l'inici del curs. Comença el curs i, tot i la calor que encara fa, dóna gust de retrobar els companys i de jugar amb ells al pati. Un dels espais més estimats pels nens, en el que es troben en llibertat, en el que juguen a una llarguíssima llista de jocs i en el que treballen totes, absolutament totes les capacitats. Alguns estan amb els gronxadors i altres entreteniments, altres fan curses, batalles i alguns juguen amb pales, cubs i amb tot el que troben pel pati. Uns quants nens juguen amb les formigues.

Ens adonem que cada dia hi ha una colleta de nens que juguen amb formigues. Les agafen, desfan les fileres que fan, les volen prendre cap a casa.

Costa fer-los entendre que potser és millor deixar-les al pati, que no els han de fer mal, que no cal xafar-les ni tancar els forats dels formiguers. Cada dia sorgeix alguna qüestió

o altra que té a veure amb aquests animals. És un diàleg que ens enriqueix a tots i que fa que uns i altres siguem molt més respectuosos. Les mestres també ens hem d'informar bé si volem respondre als nens i busquem a internet i a la biblioteca.

El dia 28 de setembre és una data important per a tots nosaltres. Quan sortim al pati ens adonem que el nostre recinte és ple de formigues alades. N'hi ha centenars i resulta difícil caminar sense trepitjar-ne alguna. No les havíem vist mai i tots els nens queden impressionats amb l'espectacle. La primera reacció dels nens és trepitjar-les, altres tenen por. Les mestres els expliquem que hem de procurar no matar-les, que aquelles formigues han sortit per a tenir fills i que si les matem no naixeran més formigues i al pati ja no en veurem més. Ells ho entenen perfectament bé, segueixen molt pendents d'elles i van amb compte. Les seves converses al pati fan que cada dia compartim alguna experiència nova. Som molt conscients que aquells intercanvis són molt profitosos i mirem d'aprofitar-los al màxim. Escenes com la següent es repeteixen contínuament.

Joan: -Mestra, hi ha una formiga que no té ales.

Anna (assenyalant una altra nena): -Perquè la Laura les hi ha arrencat.

Laura (plorant): -No. No és veritat! Mentidera.

Totes dues es peguen amb les pales i la mestra les ha de separar.

Mestra: -Què passa? Per què plores, Laura?

Laura: -L'Anna diu que he arrencat les ales de la formiga i jo no he sigut.

Anna: -Sí que has sigut. Jo t'he vist allí.

Laura: -Que noooooo! (plorant).

La mestra mira d'aclarir-ho i els fa notar que hi ha formigues que tenen ales i altres que no en tenen perquè els han caigut; bé, perquè se les han arrencat.

Mestra: -Segurament aquesta formiga estava embarassada.

Van guardar aquella formiga i una altra que tampoc tenia ales a una caixa amb terra.

Al cap de pocs dies, la Martina busca la mestra alarmada.

Martina: -Senyoreta, on són les formigues del nostre pati?

La mestra mira de respondre a la nena. Fa dies que s'ha adonat de l'interès que les formigues despertaven en els infants i pensava que seria un bon tema per engegar un projecte, però la pregunta de la Martina l'ha fet decidir. No té cap dubte, té una proposta per a fer als nens i aquell mateix

dia treu el tema a la classe: «Avui la Martina m'ha preguntat: On són les formigues del nostre pati? Què us sembla si aquest trimestre estudiem les formigues?.» Tots els nens es van mostrar entusiasmats des del primer moment i així és exactament com es va iniciar aquest projecte que va ser realitzat al llarg del primer trimestre i en un grup amb vint-i-un nens de quatre i cinc anys. A partir d'aquí el procés va continuar i es va desenvolupar seguint les passes i la filosofia que hi ha darrere de tots els projectes. Poc a poc, les preguntes que s'havien fet van anar trobant respostes que van anar omplint aquell mapa que en un principi estava ple d'interrogants... ■

Laura Mur, mestra de l'Escola Sant Miquel (Ascó)

Pedagogia de la interacció (II)

Titelles de mà, un llenguatge sense fronteres

En aquest text es focalitzen i s'analitzen alguns abordatges eficaços i metodologies apropiades per establir vincles forts entre educadors, infants i famílies, des d'una perspectiva de pedagogia intercultural. S'evidencia, especialment, el caràcter lúdic del teatre de titelles com a mitjà eficaç per desenvolupar una pedagogia que prevegi modalitats flexibles i interactives per a l'acollida dels infants, d'aquí i de fora, i de la seva família.

Paula Eleta

En la programació d'activitats amb continguts interculturals, és molt important incorporar diferents instruments didàctics amb un ampli poder de reacció, capaç de facilitar el diàleg en el grup i superar els obstacles que hi ha: dificultat de comprensió lingüística, forts prejudicis, falta de flexibilitat i creativitat per elaborar solucions per als problemes quotidians del grup classe.

L'infant, des de ben petit, està preparat per relacionar-se amb el món mitjançant tots els llenguatges expressius. El desafiament consisteix a transformar la classe en un espai ric en oportunitats per interactuar amb l'altre de manera oberta i democràtica.

Els llenguatges que l'infant té a la seva disposició són múltiples: tònic gestual, de la veu, lògic verbal, de les emocions, gràfic manipulatiu, dels colors, del cos, dels sons, teatral, de l'animació de titelles...

Amb la introducció de noves formes expressives es creen més oportunitats de comunicació i intercanvi cultural, que sumen més que no pas resten: l'infant extravertit que s'expressa sense problemes amb el llenguatge verbal, l'infant estranger que no troba impediment a utilitzar el

llenguatge del cos i dels gestos, l'infant amb una certa dificultat motriu que fa coses meravelloses amb el cant o el que és tímid que és molt bo dibuixant.

No hi ha cap criatura que tingui totes les habilitats però tampoc n'hi ha cap que no en tingui almenys una (Cohen, Elizabeth G., 1994). És

important començar per una d'aquestes habilitats per després explorar-ne d'altres i donar a tot el grup la possibilitat d'explorar nous llenguatges per poder expressar-se i participar de les activitats que proposem al grup.

L'experiència realitzada pel centre didàctic i de formació Burattingegno ha demostrat que utilitzar els titelles i altres llenguatges expressius alternatius en l'àmbit educatiu pot donar a cada infant la possibilitat de relacionar-se millor amb el grup. Es tracta d'oferir una modalitat comunicativa més àmplia i flexible, que valori la diversitat del grup com a font d'originalitat i riquesa. La proposta és crear, juntament amb els infants, un sistema de relacions fonamentat en la globalitat del llenguatge per comunicar amb l'altre: fer servir quotidianament diferents llenguatges expressius alternatius per conèixer i

aprofundir la pròpia identitat i la identitat de l'altre, des d'una òptica de cooperació amb el grup i amb cadascun dels seus components.

Per aprofundir els conceptes que he exposat analitzaré un exemple concret d'experiència positiva a l'Emilia Romagna, fruit d'una projectació flexible i d'una col·laboració activa amb educadors, pedagogs, dirigents i famílies dels infants que hi participaren. En els exemples que presentaré, els continguts interculturals s'hi proposen transversalment a altres objectius específics.

Pel que fa a la projectació flexible, em refereixo a la importància de partir de la realitat del grup perquè no existeix el mètode per excel·lència, capaç de resoldre tots els problemes didàctics: les actituds i les habilitats de la canalla són tan variables i mòbils que no es pot acceptar una fórmula única, de tipus màgica. El paper de l'educador és fonamental per analitzar i adaptar els objectius i les activitats ludicoeducatives a les característiques específiques del grup.

Per exemple, en el projecte «Una escola de portes obertes», dirigit a educadors d'escola bressol i parvulari, a infants de dos a quatre anys i a les seves famílies, l'objectiu principal era experimentar, des d'una òptica intercultural, noves modalitats d'acollida, i més concretament:

- Estimular la curiositat innata dels infants i crear un context fantàstic, educatiu, per poder descobrir usos, idiomes, costums, mentalitats, religions, contes, menjars, festes...
- Projectar i realitzar activitats per donar sentit al nou espai que acull l'infant i conèixer les seves competències particulars (de tipus comunicatiu, lingüístic, cognitiu), des d'una òptica tolerant i respectuosa de les diferències socials i culturals de les famílies de pertinença.
- Valorar els nexes familiars i afectius dels infants, organitzant moments privilegiats d'apropament i col·laboració amb les famílies.
- Valorar el patrimoni cultural del grup originari de cada infant i la pròpia identitat, per construir amb el grup nous models culturals, comprenent i acceptant les diferències que subsisteixen.
- Consolidar la qualitat de la relació entre els infants i entre aquests i els adults: la confiança en si mateix, en l'adult i en els altres.
- Recolzar l'infant en moments delicats de pas de la família a l'escola i viceversa (malestar, ànsia, curiositat, exploració del nou ambient, regles...).
- Facilitar la comunicació entre els mestres i educadors d'escola bressol) del Parvulari.

Les distintes activitats tenien l'objectiu de confrontar diferents realitats culturals per tal de conèixer millor un mateix i els altres i valorar diferències i afinitats. El projecte preveia una sèrie d'activitats ludicodidàctiques que anaven acompanyades de premisses fantàstiques. La classe es transforma en un ambient diferent: l'ús de personatges titella, pòsters, dibuixos dels infants, CD de música i DVD, contribuïa a construir un lloc suggerent on els infants podien fer noves preguntes i cercar noves respostes...

Les famílies participaven preparant materials per guarnir la classe, enregistrant cançons, explicant històries a tot el grup, ballant la dansa del ventre, cuinant plats típics perquè el personatge titella els pogués tastar...

En general, podem afirmar que el context fantàstic proposat en les activitats programades serveix com a base d'integració: representa un instrument didàctic capaç de donar sentit i relacionar objectius amb espai, temps, habilitat i llenguatges diversos, i actua a diferents nivells: motivacional, afectiu i d'estratègies d'aprenentatge. Així mateix, permet a l'infant elaborar i reafirmar el seu món interior i contribueix al desenvolupament d'una intel·ligència creativa i flexible. D'altra banda, el context fantàstic també facilita que l'escola i la família comparteixin significats educatius.

Un espai comú d'imaginació i de joc entre l'adult i l'infant ajuda l'educador i la família a relacionar i reforçar el sentit dels objectius educatius fixats. En aquest cas, és la història del drac Stropiccio, un titella que forma part de l'activitat simbòlica que dona sentit a l'experiència quotidiana de la canalla. És un instrument que facilita a l'educador i al mestre trobar, conjuntament amb el grup, solucions als problemes, ànsies o temors que es poden presentar a la classe i també acompanyar els infants en moments importants com els d'acollida, separació de les figures parentals, en el descobrir i compartir nous espais i normes de la vida de l'escola.

Quan els infants han d'afrontar canvis significatius a la seva vida (país, regió, hàbits, grup d'amics, pas de l'escola bressol al parvulari...) és fonamental oferir-los l'oportunitat de tenir referències segures, que els donin una certa tranquil·litat per afrontar les novetats. L'escola bressol i el parvulari poden facilitar, a través dels seus projectes educatius, una elaboració positiva del procés de canvi/transformació que viu l'infant, i prevenir situacions de major incertesa que es poden traduir en un trasbals i en situacions defensives i d'aïllament.

Prenent com a base les experiències realitzades, puc afirmar que aprendre la tècnica d'animació de titelles per utilitzar-la, també, en projectes

d'interculturalitat a l'escola permet als mestres i educadors adoptar un mitjà adequat al món infantil, apropant-se a les seves fantasies i emocions. El fet que el titella és, per ell mateix, un instrument de joc, el transforma en un vehicle natural i universal de comunicació que supera les fronteres culturals que puguin existir al grup. És a dir, es tracta d'utilitzar el teatre d'animació no com una finalitat en si mateix sinó com un mitjà de comunicació per a tothom, que va més enllà de les diferents nacionalitats i idiomes presents al grup.

Per què el titella es transforma en un llenguatge universal?

Donant veu i moviment a un personatge mitjançant un titella, com en un joc, es pot expressar la complexitat de tots i cadascun dels individus del grup amb les seves pors, prejudicis, simpaties/antipaties, dificultats, riqueses... Per exemple, en un context com l'escola bressol, el titella que encarna el personatge del drac Stropiccio té por de sortir de l'ou i demana consell als infants sobre què cal fer. Si es queda a l'ou,

perd la possibilitat de fer amics, de menjar unes patates delicioses... Stropiccio haurà de superar també altres problemes com deixar de fer servir el xumet, els bolquers o el biberó... Els infants se senten cridats a ajudar el seu amic drac donant-li consells i, d'aquesta manera, poder elaborar i superar més fàcilment les pròpies dificultats.

Un altre exemple, en aquest cas al parvulari: per elaborar amb el grup l'acollida d'algú que arriba de lluny es fa servir un altre personatge titella: la Betty, una nena que es troba sola, sense els seus avis i amics. Per això els infants li prepararan una festa sorpresa perquè se senti més com a casa, guarnint la classe amb coses del seu país i del nostre (música, cotilló, objectes duts de casa, cartells...).

L'animació de titelles que representen diferents personatges pot formar part de l'activitat simbòlica que dona sentit a l'experiència quotidiana dels infants, sobretot si es tracta d'una realitat i d'un espai nous. De fet el titella, en aquesta experiència, ha estat un instrument eficaç per a l'acollida i la integració dels infants parvulari i per als més petits a l'escola bressol, perquè s'ha concretat com un element d'identificació i de mediació entre l'adult i l'infant en un context fantàstic, familiar al llenguatge de tots els nens i nenes; ha permès la programació d'activitats col·lectives i individuals a través de la fantasia; ha acompanyat eficaçment els infants

en el procés de descoberta i coneixement del món que els envolta, i ha afavorit la seva conquesta de manera autònoma, estimulant la curiositat i contribuint al procés d'elaboració de nous coneixements.

Tal i com escriu Mariano Dolci (1977), el titella pot expressar, amb un simple moviment, un estat d'ànim comprensible a totes les cultures: imaginem-nos un personatge que ha de representar el fet d'estar begut i, per tal d'expressar-ho, en té prou amb fer girar el cap unes quantes vegades, comunicant la idea: «ai, ai... em roda el cap». El valor més important dels titelles és el de pertànyer a un món on es barreja la realitat amb els somnis, la veritat amb allò que és fals. El titella és suficientment viu com per crear la il·lusió de ser un personatge real amb qui es pot parlar, un ésser que comprèn i es comporta en conseqüència; és prou imaginari com per excloure una identificació completa i això estimula i permet realitzar somnis encara més fantàstics.

Els infants, tot i que no ignoren la presència de l'animador i del seu braç, tendeixen a considerar allò que veuen com a real i vertader. Així, a l'escena s'estableix una relació intensa i emocional amb els personatges. El mestre o l'educador no ha de preocupar-se perquè la tècnica d'animació sigui al descobert. Aquest fet no resta força a l'eficàcia del teatre d'animació: quan té el titella a la mà es crea un moment màgic, de joc, carregat d'una forta complicitat amb els infants, que no miren l'animador, miren el titella i s'emocionen amb la seva història.

Els titelles, com altres llenguatges expressius, poden ser un instrument apte per a una pedagogia de la interacció, és a dir, per acollir de manera competent tots els infants, per promoure l'intercanvi i l'encontre entre cultures i històries diferents, per:

- construir, amb tots els infants, ocasions estimulants de llibertat expressiva per a l'intercanvi recíproc: de comparació, comprensió i acceptació de les diferències.
- crear un espai de diàleg, d'autoreconeixement i d'heteroreconeixement, d'encontre i de distanciament.

La interculturalitat es desenvolupa mitjançant diferents activitats ludi-coeducatives. Per exemple, tallers didàctics, lectures animades, jocs de classe... que apunten al coneixement d'un mateix, al descobriment de les diferències amb l'altre, a poder estar bé amb el grup de coetanis i resoldre els conflictes que puguin sorgir. Les iniciatives poden estar o no vinculades al projecte del curs i és fonamental programar la presència activa de les famílies.

En aquestes experiències l'educador, el mestre, ha de ser el director de les activitats creatives que proposa i, alhora, ha d'oferir a les famílies nous espais de diàleg i de cooperació amb l'escola. La presència activa de les famílies a l'escola i/o a la classe permet gestar un projecte educatiu conjunt per als infants i facilita la construcció de significats educatius compartits. Això representa reconèixer i valorar les diferents capacitats educatives de les famílies per a un nou projecte educatiu intercultural.

Per acabar m'agradaria recordar als educadors dels infants d'avui, homes i dones de demà, un mite comú a diferents cultures el «Mite de la veritat desmembrada» (Mantegazza, R., 2005). Segons aquesta narració, la veritat era una sola, bella i, sobretot, evident per a tothom i per a tothom igual. Però un dia els gossos la desmembraren i els fragments es van dispersar arreu del món. Des d'aleshores és tasca de cada home i de cada dona buscar el seu fragment de veritat per després poder ajuntar-lo amb els altres fragments i recompondre el mosaic. No hi ha part de veritat, per petita que sigui, que no sigui indispensable per a la reconstrucció de la figura sencera; per això no hi ha home o dona que no tingui, almenys, una part de raó; però tampoc hi ha cap persona que pugui tenir a la seva mà tota la veritat: cadascuna solament en té un fragment. En la confrontació, en el conflicte, en el diàleg entre tots els fragments dispersos pel món, pot ser possible acostar-se a la construcció d'un món més just. Nosaltres, com a educadors, hem de fer tot allò que sigui possible perquè això succeeixi a l'escola, amb els nostres infants. ■

Paula Eleta, doctora en Sociologia i Polítiques Socials de l'*Università degli Studi di Bologna* i titular de *Burattinogegno* centre didàctic i de formació professional de Bologna (Itàlia).

Segona part de la conferència pronunciada el 10 de març de 2007, amb motiu de les jornades sobre "Llars d'infants nous reptes, noves estratègies" - Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. ICE de l'URV. Tarragona.

(Veure INFANCIA núm. 178 *Pedagogia de la interacció (I)* L'acollida d'infants d'altres cultures)

Bibliografia

- COHEN, E. G.: *Le Travail de groupe: stratégies d'enseignement pour la classe hétérogène*. Montréal: Les Éditions de la Chenelière, 1994.
- DOLCI, M.: *La mano e il burattino*. Milano: Fabbri Editori, 1977.
- DOLCI, M.: *Jo i les ombres*. Temes d'Infància, 46. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2003.
- DOLCI, M.: *Gargots teatrals*. Temes d'Infància, 61. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat, 2010.
- MANTEGAZZA, R.: *Se mio figlio gioca con Mohamed*. Milano: Fabbri Editori, 2005.
- MORIN, E.: *Tierra-Patria*. Barcelona: Kairós, 1993.

La interacció i l'ètica dels nens petits

Els infants que van a la vuggestue (centre que acull infants de 0 a 3 anys) mostren diferents actituds els uns amb els altres. La seva interacció es fonamenta en una ètica pròpia i en una lluita pels drets d'un mateix i els dels altres, segons assenyala la investigadora infantil Eva Johansson. Ella va inspirar als educadors de la Fredskovhellet Vuggestue un nou punt de vista i una nova manera de tractar els infants. El mètode consisteix en la reflexió conjunta sobre situacions observades en el dia a dia dels infants en el centre, i va desembocar en noves formes de pensar i actuar. Donar veu als infants petits depèn en gran mesura dels adults que els envolten i de la seva capacitat de posar atenció a la comunicació marcadament corporal que s'estableix tant entre els infants com en la seva interacció amb els adults.

**Jytte Hare,
Marianne Nielsen i Ulla Liberg**

La Malin (2,8) i la Nikoline (2,8) han arribat les primeres al pati i han anat cap al sorral. Jo sóc al passadís, posant-me l'abric. De lluny, sento com la Malin diu: «No, Nikoline, no vull que em tiris sucre (sorra)». La Malin comença a plorar tot anant cap a la porta. Reitera varies vegades: «No, no em tiris sucre».

Un cop arriba a la porta on sóc jo, plora molt fort i diu: «No vull que em tirin sucre». Jo dic: «Nikoline, escolta el que et diu la Malin, no vol que li tiris sucre». La Nikoline em mira a mi i després a la Malin i diu amb sorpresa: «Malin, per què no m'ho deies?».

Jo li contesto: «Nikoline, pensa a escoltar el que et diu la Malin». I a la Malin li dic: «Jo sí que he sentit com provaves de dir-li que no a la Nikoline. Estàs bé?». La Malin contesta baixet: «Sí». Després agafen una bici i se'n van cap a «casa l'àvia», tot fent-me adéu amb la mà quan passen per davant meu.

Històries com aquesta sobre la interacció dels infants, explicades per una persona adulta que n'ha estat testimoni, sovint resulten ser una mina perquè l'adult pugui comprendre millor els infants i la seva pròpia

praxi pedagògica. Quin és el punt de vista de la Nikoline, què deu voler? I la Malin, què vol? Quin és el punt de vista de l'adult? Què aprendran les nenes de la situació? I l'adult, que n'aprendrà? Hauria pogut actuar d'una altra manera? Aquestes

preguntes són algunes de les que es podrien formular a partir d'aquesta història. També se'n podrien formular moltes d'altres. La qüestió és que una història com aquesta ens permet reflexionar. També ens podria donar dades per a un treball d'investigació.

A Dinamarca, però, apenes es fan investigacions pedagògiques dins les *vuggestuen* o prenent-les com a objecte d'estudi. Això, segurament, pot respondre a diverses raons que, en principi, serien tres: en primer lloc, la psicologia evolutiva s'ha fet mestressa de la descripció dels nens petits i fa molt difícil que la pedagogia es faci sentir. En segon lloc, el llenguatge verbal dels infants petits és escàs, cosa que fa més difícil la investigació i potser menys interessant als investigadors l'exploració del món infantil. En tercer lloc, la feina d'investigació amb infants petits no

és massa prestigiosa. En aquest article, ens fem el propòsit de mostrar algunes imatges de la vida dels infants a la *vuggestue* i de la seva relació entre ells i amb els adults que els acompanyen cada dia. Afegim a l'ordre del dia els infants petits i la pedagogia, i així volem demostrar que la feina amb infants petits resulta summament interessant i que la investigació pedagògica realitzada en escoles bressol pot comportar aportacions significatives. Aquest article és fruit del desenvolupament d'un projecte que, definitivament, ha canviat el nostre punt de vista sobre la interacció dels infants, a més d'incidir sobre la nostra manera d'intervenir a les seves vides, és a dir, en la pedagogia. El projecte està inspirat en l'obra «*Sma borns etik*» de la investigadora infantil sueca Eva Johansson.

Psicologia evolutiva

La psicologia evolutiva tradicional dibuixa una imatge de l'infant petit com la d'un ésser pulsional que presenta una sèrie de necessitats que els adults han de satisfer. Se'l descriu com un ésser egocèntric, incapaç de posar-se al lloc de l'altre. Si entra en relació amb els altres infants, és fent jocs paral·lels, és a dir, no jugant junts sinó un costat de l'altre o en jocs on el nen petit fa servir els altres infants com a objectes del seu joc particular. S'afirma que fins als quatre anys l'infant, des del punt de vista cognitiu, no és capaç d'entendre tant els sentiments propis com els d'altri. Això es fonamenta dient que el desenvolupament cognitiu va lligat al desenvolupament del llenguatge verbal i del raonament.

Són molts els factors que indiquen que aquesta imatge dels infants petits no és completa. Eva Johansson fa notar, en el seu llibre, que els infants petits queden afectats per la situació d'altres persones i que, a vegades, actuen per canviar-la. Això es fa palès a la història següent:

Som a comuna. Han posat els pijames als infants i aviat faran la migdiada. El Soren (2,9), l'Henrik (2,8), l'Ole (2,6), el Niller (2,5)

i la Karina (2,9) es persegueixen al voltant dels matalassos mentre disparen amb els dits i diuen «bang» tot rient. El Soren és l'únic que no dispara. Persegueix l'Henrik que va el primer. El Soren corre molt de pressa i vol avançar a l'Henrik que es limita a disparar mentre riu. El Soren sembla enfadat, crida «no» i enganxa el pijama de l'Henrik. L'Henrik s'atura i li diu «no» al Soren. Comencen a pegar-se, cauen fins rodolar tots dos per terra i van pegant-se i estirant-se els cabells. Els altres infants, que seguien corrent, s'aturen i diuen «no, no». L'Henrik diu «sí, sí» i atura la baralla. Els dos nens es posen drets i miren al seu voltant. La Karina i el Niller, agafats de la mà, estan rient i diuen «Sí, sí, bon dia». El Soren els agafa de les mans i diu «Sí, sí, bon dia». L'Henrik se'ls acosta i diu alguna cosa que no puc sentir, però els agafa de les mans i diu «Sí, sí, bon dia».

És possible que, intel·lectualment, els infants més petits no siguin capaços d'entendre els sentiments dels altres però, tot i així, actuen. Potser els infants protagonistes d'aquesta història poden sentir en el seu interior que són davant d'una situació desagradable i que s'hi ha de fer alguna cosa. Ho interpretem com una expressió de l'ètica viva dels infants que tracta sobre «tenir cura del món compartit», el joc comú i sobre el fet que «no es pot fer mal als altres». No compten ni amb les paraules ni amb els arguments per aturar els dos que es barallen, de manera que tallen la situació d'una manera diferent i sorprenent. Si, com a adults, interpretem el córrer dels infants al voltant dels matalassos com un joc paral·lel, no serem capaços de veure la comunitat que formen i les possibilitats que ofereix.

La psicologia evolutiva estudia l'infant singular i el desenvolupament de les seves capacitats de pensar i sentir. La qüestió és si, en la tasca pedagògica, no resulta més important estudiar el que fan els infants l'un amb l'altre i buscar allà l'objecte d'estudi. Observar la interacció dels infants i la seva capacitat per desenvolupar la seva pròpia ètica a partir d'aquesta interacció, on l'ètica se situa «entre» els infants i no pas «dins» seu. Observar els valors i les normes que els infants estableixen conjuntament a través de les seves vivències comunes.

La mirada envers l'infant sempre està condicionada. Estem carregats de coneixements, experiències, teories..., en siguem o no conscients. Després que el personal de la *vuggestue* llegíssim el llibre de l'Eva Johansson, ens vam quedar profundament impressionats pels infants de

la *vuggestue* sueca en comparació amb els nostres. Ara sabem que, si no vam veure les negociacions i les comunitats que s'estableixen entre els nostres nens i nenes, és perquè no les vam saber veure. Sense saber-ho, érem presoners de la visió de la psicologia evolutiva sobre els infants: només vèiem infants concrets, sense veure'ls en la comunitat, en el grup.

Pedagogia

El mètode escollit per al desenvolupament del projecte va ser el de recopilar cròniques del dia a dia i reflexionar-hi en comú, amb la finalitat de tenir més consciència sobre la nostra visió d'infant i fer-la evolucionar i canviar. A l'inici, sobretot, ens vam centrar en els infants, però aviat ens vam adonar del molt que aquests poden aprendre de nosaltres, els adults, si reflexionem no només sobre el nostre punt de vista sinó també sobre el punt de vista dels infants.

Per a la nostra reflexió ens vam centrar en la divisió establerta per l'Eva Johansson de l'ètica viscuda dels infants petits. La divideix en dos grans blocs: un d'ells respon a la idea que els infants lluiten pels seus drets, i jo ho subdivideixo en dret als objectes, dret a compartir el món amb d'altres i justícia. L'altre bloc tracta sobre com els infants tenen cura del benestar dels altres, que subdivideixo, al seu torn, en tenir cura i en no fer mal als altres. Tots aquests són conceptes que no relacionem immediatament amb els actes dels nens petits, però sí que pensem a quina edat primerenca els infants comencen a dir «no» i agafen amb força un xumet o un peluix i a quina edat són capaços de mostrar estimació per als altres infants. Tots aquests conceptes potser no resultin massa llunyans. Cada cop que els infants comparteixen una experiència amb d'altres infants, l'experiència en qüestió passa a formar part del que l'Eva Johansson denomina «el rebost d'experiències de l'infant» i marcarà les expectatives de l'infant en el futur davant de situacions similars, tant si l'experiència va ser positiva com negativa.

La crònica següent va servir per il·lustrar-nos com un costum que formava part de la cultura diària de la *vuggestue* era tan apreciat per un dels nens que, fins i tot, lluitava per ell en favor d'un altre nen.

L'Henning (2,7) és el primer de llevar-se després de la migdiada. L'ajudo a vestir-se i passo un moment pel despatx per fer feina administrativa. Quan torno, l'Henning està assegut amb el Nikolaj (2,8) menjant fruita.

El Nikolaj està callat i seriós. Cadascú està assegut en un cap de la taula i la Christina està asseguda al mig. En donar la volta al cap de taula on hi ha l'Henning assegut, aquest em diu amb una mica de cantarella: «Fes el favor de dir bon dia al Nikolaj!».

L'abraço i li dic: «Ho acabo de fer, he estat jo qui l'ha tret del llit, mentre et canviaven els bolquers. Però ha estat molt maco per part teva pensar-hi». L'Hennig fa que sí amb el cap i somriu, mentre mira primer al Nikolaj i després a mi.

L'Henning no podia saber que la persona adulta ja havia saludat al Nikolaj i potser va pensar que una salutació de bon dia li milloraria l'humor. El Nikolaj, que seguia cansat, va experimentar que un altre nen feia el gest de tenir-ne cura i tots vam aprendre que una persona adulta també pot rebre ajut d'un nen petit. Cada cop que reflexionàvem sobre històries similars, en sortien de noves que confirmaven l'interès que tenen els infants per evidenciar necessitats pròpies i dels altres infants. L'Eva Johansson assenyala que «els infants se senten interessats pels altres i hi són sensibles, fet que a vegades passa desapercebut als adults. Que els infants demostrin interès pels mons dels altres infants és evident, però si els adults no animen aquest interès es poden desapropiar ocasions importants d'aprenentatge.» Per adonar-se d'aquests petits episodis del dia a dia, és necessari que els adults ens ajudem mútuament a prestar-hi atenció, bé quan succeixin o bé recordant-los i, donat el cas, incloent-los en una història. Les històries que han estat objecte d'una anàlisi detinguda passen a formar part del marc de referència comú del grup de personal.

En la feina de reflexió conjunta de les històries, fem servir també les teories de la investigadora infantil noruega Berit Bae sobre la interacció entre adults i infants. Ella se centra en la manera com aquesta interacció incideix sobre la pròpia percepció i evolució de l'infant i també en la importància de mostrar una actitud bàsica de reconeixement com a punt de partida en la trobada interpersonal. Totes dues investigadores infantils tenen en comú que han analitzat i treballat amb gravacions de vídeo, algunes de les quals es van realitzar en la *vuggestue*. En la seva tasca d'investigació, Berit Bae subratlla també la importància de separar el punt de vista de l'infant del punt de vista de la persona adulta i assenyala que

«la posició de poder de l'adult pot fer-se servir de manera que promogui l'autonomia de l'infant, la seguretat en si mateix i en els altres.»

En la seva anàlisi de comunicació, parla, entre d'altres, de l'aprenentatge indirecte o col·lateral: és a dir, de l'aprenentatge inconscient i no intencionat que consisteix en aquella experiència inconscient de què tots disposem per utilitzar en situacions futures similars. Aquest aprenentatge indirecte no es produeix únicament en els infants directament involucrats sinó també en els testimonis visuals o auditius i també en

les persones adultes. De la història sobre l'Henning que va dir «Fes el favor de dir bon dia al Nikolaj!», tots vam aprendre de manera indirecta que els infants poden ajudar-se mútuament i també als adults a tenir un dia millor. I els adults van poder certificar que la pràctica del dia a dia a la *vuggestue* de saludar a qualsevol que entri a la sala també es viscuda pels infants com un dret pel qual pensen lluitar.

Ara bé, el dia a dia no només porta històries idíl·liques com aquesta, també està farcit de conflictes grans i petits. Va ser una novetat conside-

rar els conflictes com una oportunitat per al desenvolupament dels infants i per a les seves relacions amb els altres infants. En aquest context, a vegades pot passar que siguin les persones adultes les que, de manera involuntària, impedeixen un possible desenvolupament a l'infant en intervenir massa aviat i resoldre el conflicte, en comptes de deixar que el resolgui ell mateix o que participi en la resolució. Però es tracta d'un equilibri difícil: no actuar, observar i, a la vegada, estar a punt d'intervenir si calgués.

Berit Bae dibuixa una clara línia divisòria i diu que l'aprovació «que enforteix la vivència de l'altre» (2004, pàg. 12) no equival a donar la raó ni a l'alabança. Avisa contra l'ús de l'alabança que, en constituir una valoració externa, separa l'infant d'allò que ocupa el seu interès i impedeix que valori el seus actes de manera autònoma.

L'establiment de comunitats/ La formació de grups

Els infants mostren interès per establir i participar en comunitats de nens i nenes des de molt petits. Sovint, la primera expressió visible de la comunitat és la que anomenem l'onada (Liberg, 1996; Lokken, 1997). Cap adult sap amb certesa com comença una onada, ni qui la comença, però és molt visible i audible, un cop formada. De cop és allà, a la taula de dinar, a la sala comuna. Algú

ha fet un moviment o un soroll estrany i en pocs segons tots els infants participen i fan el mateix. Piquen la tassa amb una forquilla, fan un crit estrany o bé corren en fila d'una banda a l'altra de l'habitació una vegada i una altra. L'onada és sempre corporal i està caracteritzada per ser l'expressió d'una alegria o satisfacció gran i profunda, de manera que mai és silenciosa. I si hi ha algun infant massa petit per saber com participar amb el seu cos, de segur que no ho és massa per compartir l'alegria i les rialles i participar d'aquesta manera en la comunitat. L'onada

uneix tota la comunitat des del més petit fins al més gran. Per aquesta raó les persones adultes han de recolzar les onades que es formen en els grups d'infants.

De tota manera, molt aviat el nen petit provarà d'ampliar el repertori i experimentarà amb altres maneres de formar comunitats.

Ens trobem al pati a mig matí. L'Svend (1,7) peixa amb fulles el llangardaix de fusta. El Christoffer (1,7) s'hi apropa amb una pala gran en una mà i una de petita a l'altra. Es queda mirant l'Svend. Llavors, amb

la pala petita pega a l'Svend al braç. L'Svend atura immediatament el que feia i mira cap on sóc jo. Jo estic de costat i faig veure que no he vist res. Ara l'Svend es mira al Christoffer que està immòbil. De seguida, agafa la pala gran i la dona a l'Svend, i acompanya l'acte amb un gran somriure. L'Svend em mira, tira la pala a terra i sembla molt enfadat. El Christoffer s'espera una mica, s'acosta a l'Svend, cull la pala i l'hi dona, tot dient: «Mira», i tots dos riuen.

L'Svend em mira i jo somric. Es gira cap al Christoffer i, somrient, li dona un grapat de fulles i tots dos alimenten el llangardaix. Els dic: «Christoffer, has vist com s'ha enfadat l'Svend quan li has pegat?». Miro a l'Svend i continuo: «Però ara sembla que torna a estar content». L'Svend somriu i li dona més fulles al llangardaix. Al cap d'una mica, marxen corrent, cadascú en una direcció, per anar a buscar noves aventures al pati.

És possible que els infants estiguin mancats de vocabulari, però no els falta llenguatge. Realitzen comunicacions no verbals, deixen que els seus cossos, que la mímica, formulin les expressions i busquen

activament la comunitat, el grup. Poden sentir-se insegurs pel que fa a les intencions dels altres infants, però la presència i el comportament tranquil d'una persona gran poden ser suficients perquè els infants es vegin en cor d'endinsar-se en el desconegut, ja que desitgen estar amb els altres, fer alguna cosa junts i reflectir-se en els seus semblants.

De manera similar a aquesta història, de vegades els infants peguen o reben cops en la nostra presència sense que nosaltres intervinguem de

manera immediata. No deixem d'intervenir perquè considerem que pegar-se sigui correcte i intervindrem sempre que un infant pateixi o sigui maltractat. Però els infants discuteixen i es peguen; és una actitud intuïtiva, forma part de la vida en espais en què conviuen molts infants, siguin petits o no. I la pedagogia consisteix justament en la presència d'una persona adulta i de la valoració de si, donat el cas, ha d'intervenir en la situació.

La implicació dels infants aporta la millor solució

Els adults en una *vuggestue* experimentem sovint que diferents infants exigeixen posseir la mateixa cosa: «Meu!» diuen. Això, fàcilment pot portar a un conflicte que necessita la intervenció d'un adult. Moltes vegades no hem vist com ha sorgit el conflicte ni qui ho tenia primer. Ara som conscients que no és tan important saber-ho. Tenim clar que els infants lluitaran aferrissadament pel dret a una cosa sobre la qual consideren que tenen un dret legítim. El que és important és com, en qualitat de persones adultes, podem intervenir i ajudar els infants mirant d'interpretar amb ells la situació i assistint-los en la recerca d'aquella solució que per a ells resulta ser la correcta. El més important no és actuar com a jutge i jutjar els fets del passat; més aviat el que cal és trobar un futur que resulti satisfactori per a tothom.

És l'última hora del matí. El Kalle (1,5) travessa a tota velocitat la Classe del Cel amb el cotxet que li acaba de prendre al Sanne (2,1). El Sanne el persegueix a la mateixa velocitat i, quan el Kalle s'atura, li estira els cabells. El Kalle es queixa fent molt escàndol. Li dic que el Sanne no vol que li agafi el cotxet. És tira a terra enfadat i es queixa més. El Sanne és dret, agafa el cotxet i observa el que fa el Kalle per terra.

Li dic: «El Kalle s'ha posat molt trist. Li hauria agradat moltíssim tenir el cotxet». El Sanne alça els ulls cap a mi i llavors mira a l'altre

extrem de la Classe del Cel. Assenyala amb el dit i fa un soroll que segurament vol dir «allà», perquè a l'altra banda hi ha un cotxet amb un nino dins. Li dic: «Bona idea, Sanne! El Kalle pot agafar l'altre cotxet». Vaig cap al Kalle i li faig la proposta de l'altre cotxet. Mentre s'aixeca de terra, el Sanne se'n va corrent a buscar l'altre cotxet i li porta. El Kalle aprofita que el primer cotxet ha quedat sense vigilància, però immediatament accepta que pertany al Sanne i agafa el nou.

Els dic: «Que bé, Sanne! I que bé que ara el Kalle també tingui un cotxet! Ara podreu passejar junts». Travessen la classe, molt junts, amb els seus cotxets.

En involucrar-nos emocionalment, els conflictes ens ofereixen una oportunitat de desenvolupament. És, per tant, on la forma d'actuar dels adults cobra especial importància. Quan el món dels infants s'ensorra, hem de posar-nos a la seva disposició com una persona adulta que no els pren responsabilitat a l'hora de solucionar la situació. Els hem d'ajudar a veure's a si mateixos i les seves reaccions davant els actes de cadascun dels infants. Amb freqüència ens han sorprès i encantat la capacitat i les ganes dels infants per trobar una solució que convenci totes dues parts i que els torni a una situació satisfactòria. El dret a una cosa és un dret que els infants defensen amb tots els mitjans, però sovint podem veure com un d'aquests conflictes es transforma en tenir cura del benestar dels altres.

Els adults, per una banda, hem de saber distingir la nostra interpretació de la situació de la interpretació que en fan els infants però, per una altra banda, hem d'estar pendents del fet que la nostra intervenció pot comportar aprenentatge indirecte en el moment concret i en el futur. La història següent, que és una de les nostres primeres històries, és un exemple de com l'adult introdueix el seu propi raonament, sense escoltar la negativa de l'infant.

La Mette (1,11) i la Beate (2,6) es gronxen juntes en un gronxador i l'Hjalte (2,6) es gronxa al gronxador del costat. Li pregunto a l'Hjalte si l'Anton (2,3) es pot gronxar amb ell. Contesta «No» i continua gronxant-se. Em distrec amb una altra cosa i m'allunyo una mica. La Beate baixa del gronxador i l'Anton es queda dret amb ganes de gronxar-se. Torno i li pregunto a l'Hjalte, un altre cop, si l'Anton es pot gronxar amb ell. L'Hjalte contesta «Sí». Una mica després (un minut), l'Hjalte diu baixet, però amb exasperació: «No em vull gronxar amb ell» i ho

torna a dir varies vegades. Li pregunto a l'Hjalte si es vol gronxar amb la Mette i contesta: «Sí», baixa del gronxador i se'n va on és la Mette.

La discussió dins el grup de personal es va centrar en què havia de prevaldre: el desig de l'Hjalte de gronxar-se tot sol o bé la intenció de l'adult d'introduir un altre infant en el joc? El desig que participessin tots o potser el seu coneixement de la possible reacció de l'Anton a un rebuig? Amb independència de la possible discussió, no es va establir cap comunitat entre els dos infants al gronxador i ¿què en sabem del que van aprendre de tot allò?

Amb l'ajut de preguntes obertes, avui provarem d'involucrar els infants a les solucions i, si pot ser, de convertir-les en solucions comunes que apuntin cap endavant, cap a una solució o bé cap a un nou joc en comú. Ara, per nosaltres, és important buscar juntament amb els infants, una altra manera de fer, en comptes de renyar-los i actuar com a jutges. Però és igual d'important permetre que l'infant tingui l'oportunitat de defensar la seva postura i, per tant, pot ser una solució constatar que hi ha desitjos dels infants que són incompatibles. També forma part de la vida defensar les pròpies postures i desitjos i saber que, de vegades, perdem. L'adult podria optar per respectar la negativa de l'Hjalte i comunicar-la a l'Anton qui, segurament, es posaria trist, encara que no inconsolable, alhora que experimentaria que no totes les discrepàncies es poden resoldre al gust de tots els involucrats.

En poques paraules, provem de parlar a i amb els infants petits sobre coses complexes, com si entenguessin el que estem dient, i les experiències que en tenim són excel·lents. Som conscients que les capacitats lingüístiques dels infants no sempre són suficients per dur a terme negociacions verbals, però és allà on intervenim i ajudem. Escolten l'entonació, veuen la mímica i arribarà el dia que també entendran les paraules. De cop, sentim com els infants utilitzen les nostres formulacions en la seva interacció, com per exemple: «Només ho has de dir!».

Els infants que tenen cura dels altres infants

Els infants volen que els altres infants estiguin bé. No els agrada que els altres nens i nenes estiguin tristos, perquè els intranquil·litza i els fa sentir insegurs, i volem que conservin aquesta sensibilitat. Reaccionen i demanen ajut a l'adult: «Fes alguna cosa!», quan el nen nouvingut sembla trist

a coll de l'adult. Quan hi ha un conflicte a prop seu, a primera vista pot semblar que els infants continuen ocupats en la seva activitat, però la situació els afecta i dediquen molta atenció a allò que passa. A vegades, traspassen la situació a l'adult, perquè és responsabilitat de l'adult que els infants estiguin bé i algunes situacions també són massa difícils perquè ells hi intervinguin. Però, si tenen la més mínima oportunitat i creuen que poden aportar alguna cosa, llavors ho fan.

responsabilitat els infants petits, si sempre els consolem i els ajudem sense involucrar els altres infants en l'acció o sense permetre'ls intervenir. D'aquesta manera és possible que perdem l'ocasió de promoure que els infants desenvolupin la seva capacitat de tenir cura dels altres i que involuntàriament els ensenym que és feina i competència exclusiva de les persones adultes resoldre els problemes i trobar solucions. Això pot comportar una coerció del desenvolupament social que de manera natural

Surto de la sala comuna quan sento un nen plorar molt fort. El Jack (2,6) i la Maria (2,6) són drets un al costat de l'altre. El Jack té un plat i una cullera a la mà. M'assec la Maria a la falda (la nena que plora) i li pregunto què li passa. Estira el plat del Jack i diu: «Meu, meu!». Li pregunto al Jack si el plat és de la Maria i respon: «No».

Pregunto: «Què hem de fer?». El Jack em mira i diu alguna cosa intel·ligible, se'n va i comença a saltar sobre un matalàs. Em quedo amb la Maria tota plorosa a la falda sense saber què fer. La Sarah (2,0) està dreta una mica apartada de nosaltres dues, abraçant dues nines. Se'ns acosta una mica i es queda mirant la Maria. Agafa una de les nines i l'ofereix a la Maria, no massa convençuda. La Maria somica una mica, però agafa la nina i baixa de la meva falda.

Li dic a la Sarah: «Que bé que li hages donat una de les nines a la Maria, perquè parés de plorar». I a la Maria li dic: «Que bé que la Sarah vulgui ajudar a consolar-te».

Els infants petits poden reconèixer sentiments en altres persones, saben escoltar i actuen si en tenen oportunitat. «Tenir cura dels altres» i «tenir cura del benestar dels altres» són valors ètics fonamentals per a ells i, a partir d'aquest valor, actuen. És fàcil que els adults eximim de

s'està formant en els infants petits i que, més tard, resulti difícil tornar a estimular.

Noves maneres d'actuar

Com hem dit abans, el projecte va generar en nosaltres una gran atenció sobre l'aprenentatge indirecte que apareix entre els infants i entre els adults, és a dir, sobre els valors que inconscientment transmetem en virtut de la nostra manera de ser i de la forma comunicar-nos. Sabem que, si actuem d'una manera diferent, els infants també reben un aprenentatge diferent. Els infants sempre estan aprenent alguna cosa, tota l'estona i en qualsevol situació. Mai arribarem a saber què en treuen d'una situació concreta, però el que hi hem aportat nosaltres no és indiferent. L'aprenentatge indirecte és la nostra responsabilitat.

Al principi de les nostres experiències sobre l'aprenentatge indirecte i la nostra acció reforçada ens vam paraitzar perquè no sabíem què dir ni què fer. ¿Què n'aprendran els infants de tot això? Va ser un consol per a tots nosaltres constatar que, si els infants expressaven la seva insatisfacció sobre com s'havia resolt una determinada acció o un conflicte determinat, podíem arreglar el conflicte, l'acció o el que fos, tornant a parlar de la situació amb els infants a posteriori. Berit Bae diu que mai és tard per «recuperar-se», i afirma, per exemple: «Aquest matí l'Hanse i la Grete estaven enfadats, us en recordeu? I us recordeu que jo...? Em sembla que m'he equivocat, em sap greu. Un cop més veiem que els infants potser no compten amb el llenguatge que cal per entendre tot el que diuen les persones adultes, però perceben l'entonació, coneixen algunes paraules i comprenen de sobres el que volen les persones adultes. Són coneixements molt valuosos que

cal tenir en compte en una professió en què és impossible no equivocar-se, ens continuem equivocant sovint i, segurament, sempre serà així, però anem pel bon camí.

La tasca amb l'aprenentatge indirecte també ens ha ensenyat a fixar-nos més en les possibilitats d'acció que podem mostrar als infants a través d'aquest tipus d'aprenentatge. Per exemple, ara, quan ens trobem davant d'un conflicte sovint tractem de descriure la situació juntament

amb els infants i utilitzant paraules com: «Per què plores?», «Us heu barallat?». Paraules que serveixen per ressaltar i visualitzar accions, sentiments i resultats: «Quan pegues a algú, llavors...». Simultàniament, tractarem de mostrar accions alternatives a pegar, prendre la joguina...: «Si vols participar en el joc, podries demanar permís» o bé «Si tu també vols participar, potser podríeu jugar junts?». Per a nosaltres s'ha convertit en una qüestió molt important trobar, juntament amb els infants, una manera de fer que no sigui renyar o actuar com a jutges i, donat el cas, assignar la joguina objecte del desig a una de les parts.

Forma part del nostre nou mètode d'actuació aprovar les accions dels infants, parlant del que fan. Ho veiem, ho pronunciem i, d'aquesta manera, reconeixem l'acció i la reforçem. La història següent n'és un exemple:

És mig matí al pati. Hi ha molts infants i adults dedicats a fer activitats. De cop, me n'adono que la Zeynep (1,10) ha caigut amb la bici. Està estirada a terra, feta un embolic amb la bici, sembla espanyada i ploriqueja. L'Aydah (2,6) és dreta al seu costat. S'hi apropa i agafa la bici, alhora que mira i parla amb la Zeynep en una llengua intel·ligible (àrab?). L'Aydah, prima i petitona, no pot bellugar la bici i agafa la Zeynep i prova d'aixecar-la. M'hi acosto, enretiro la bici i ajudo la Zeynep a aixecar-se. Un cop està dreta i recuperada, m'agenollo entre les dues nenes i dic a l'Aydah: «He vist que has provat d'ajudar la Zeynep a posar-se dreta». L'Aydah em mira, contesta alguna cosa i torna a mirar la Zeynep. «Sí», li dic. «L'has ajudada quan ha caigut. Em sembla que això li ha anat bé, l'ha fet estar contenta». La Zeynep no diu res, es queda dreta mirant-nos i somriu. M'allunyo de les nenes. L'Aydah torna a dir-li alguna cosa a la Zeynep i, al cap d'una estona, elles també se separen.

Abans, davant d'una situació similar, la persona adulta hauria entès l'intent d'ajut de l'Aydah, però segurament no l'hauria comentat. És possible que, fins i tot, hauria començat l'auxili dient a l'Aydah alguna cosa com: «Em sembla que això no funciona, ja l'ajudo jo, a la Zeynep».

La persona adulta reforça l'acció de l'Aydah, en veure-la i reconèixer-la, i en parlar-ne. Les nenes es fixen en l'acció i totes dues es poden endur l'experiència i, potser, fer-la servir en el futur. Una altra possibilitat seria parlar del que ha passat en un gran grup de infants, per exemple, explicant-ho com una història a l'hora de dinar. L'Eva

Johansson assenyala que «els infants demostren implicació i escolten als altres, cosa de la qual no sempre ens n'adonem els adults. Que els infants demostren interès pels mons dels altres és innegable, però si els adults no fomentem aquest fet es poden perdre importants oportunitats d'aprenentatge.»

Conclusió

Sobre el paper, el projecte ja s'està acabant, però a la pràctica no s'acabarà mai. És possible que, en el futur, no redactem llargues històries cada mes ni les analitzem durant hores, però els adults no ens podrem estar d'explicar-nos cada dia com d'increïblement bé es comuniquen els infants, encara que no disposin del llenguatge verbal. D'aquesta manera, ajudarem els infants a ser escoltats i a tenir veu pròpia.

Després del nostre projecte ningú ha de dubtar que els infants danesos en edat d'anar a la *vuggestue* són, com a mínim, igual de savis que els suecs. Lluiten pels seus drets i pels drets dels altres infants, només cal que ens hi fixem en l'anar i venir quotidià. Abans, no vèiem les negociacions i els desitjos actius dels nostres infants de formar comunitats. El punt de vista de la psicologia evolutiva centrat en l'infant singular ens havia ensenyat a mirar i ajudar els individus i ens impedia veure les comunitats que formen aquests individus. En l'actualitat, pràcticament tots els infants van a *vuggestue* i seria interessant que, també a Dinamarca, es poguessin fer investigacions pedagògiques que partissin de la base que els infants estan inserits en un marc que invita a la comunitat. ■

Jytte Hare i Marianne Nielsen pedagogues del Fredskovhellet Vuggestue de Hillerød i Ulla Liberg del Højvangseminariet

Ningú no posa en dubte que família i escola comparteixen la responsabilitat d'educar els infants i per tant uns i altres han de conèixer i valorar les activitats en què aquests participen tant a casa com a l'escola.

Ningú no posa en dubte que les relacions entre escola i família han de ser paritàries, en la mesura en què mestres i pares disposen de sabers igualment respectables, els dels primers més teòrics i els dels segons més lligats a la pràctica quotidiana, però igualment útils i valuosos.

Ningú no posa en dubte que les famílies han de tenir el seu lloc a l'escola, la qüestió és decidir quin és aquest lloc.

Per això les «bones pensades» d'aquest any se centren en diferents experiències de participació de les famílies a l'escola, algunes molt habituals, altres menys esteses, però totes elles, a més de donar idees, mostren un ampli ventall de possibilitats i donen notícia de l'esforç que es fa als centres per tal que pares i mestres col·laborin i trobin el seu lloc a l'escola.

Família i Escola comparteixen: passejades relaxades

Eva Sargatal mestra de l'escola bressol Pescallunes, de Sant Feliu de Pallerols

Obrir portes al món, sortir de l'escola bressol, es pot convertir, en alguns pobles i sobretot ciutats, en una tasca difícil o gairebé impossible.

Tots sabem les dificultats que ens envolten amb voreres estretes, semàfors, trànsit, desnivells, pocs espais naturals per descobrir... Per no esmentar el nombre d'infants per grup i els adults responsables en cada un d'ells.

Però la realitat de la nostra escola, situada en un entorn rural, és una altra i creiem que l'hem d'aprofitar. No podem deixar escapar la natura que ens envolta ja al pas de la porta.

Ens pot fer la sensació que els infants que viuen a poble tenen temps i recursos per descobrir aquells indrets amagats que els ofereix la natura, però la realitat ens demostra que les hores d'esbarjo les passen igualment a la placeta o al parc amb gronxadors mecanitzats i avorrits.

L'aire lliure, on els adults veiem tan sols un espai pobre o buit, ens ofereix innumbrables estímuls, la majoria d'ells fruit de la casualitat del mateix entorn. Els espais exteriors que ens envolten són recursos educatius en potència, llocs privilegiats de contacte amb el territori social, cultural i natural.

I són els mateixos infants, a les passejades relaxades que puguem oferir-los periòdicament pel poble, els qui ens ensenyaran les possibilitats del mateix terreny.

Per al grup dels més grans (vam tenir la gran fortuna de ser catorze infants entre dos i tres anys), anar d'excursió es va convertir en una aventura plena d'incògnites. Saber on aniríem, què trobaríem o qui ens acompanyaria va fer que la motivació dels infants creixés enormement, i alhora la curiositat de les famílies per poder-ho compartir amb nosaltres.

I és que el primer objectiu que s'havia de complir per poder sortir pel poble setmanalment era comptar amb la participació activa de les famílies i, evidentment, ens van respondre. Cada setmana vam sortir a passejar, com a mínim, amb dues o tres famílies i totes van poder disfrutar d'almenys una passejada amb el seu fill o filla i els seus companys.

Com a mestra, la sensació de sortir acompanyada per altres adults feia que jo també pogués passejar, gaudir dels espais naturals i copsar les descobertes dels infants aturant-nos davant les seves demandes i curiositats més inversemblants.

El camí a seguir cada dia era diferent i nou per a tots, amb sorpreses de tot tipus. Una aturada en una obra

amb camions, grues i excavadores; la passejada pel riu a donar pa als ànecs; la recol·lecta de fulles, flors o cargols; anar a la riera a fer navegar vaixells de paper, o fins i tot una parada a casa d'algun infant per saludar l'àvia que ens havia vist des del balcó.

No passava dia que no trobéssim algun familiar pel poble: la mare a la fleca, els avis fent una passejada al sol de la tardor... Sempre hi havia temps per saludar la família i els amics. I de cara al bon temps, una estona per anar a fer el gelat.

Sempre que el temps ens ho permetia, i no hi havia pluja ni neu, ens preparàvem a mig matí per sortir al poble. Per entrar en un món ple de novetats i sorpreses que havíem planificat amb les famílies que ens podien acompanyar. En algunes sortides van ser elles mateixes qui ens van oferir la proposta per dur a terme.

Amb les famílies tan a prop vaig poder anar veient relacions entre pares i mares i els seus fills i filles igual que elles van poder anar captant com es desenvolupava el seu fill entre els seus amics. Cada infant va poder anar compartint la mare, oferint la seva mà a un amic; passejàvem en parelles o grups de tres infants, sense presses, aturant-nos sempre que hi hagués alguna demanda concreta o algun «accident».

Tenia clar com n'és d'important respectar el temps de cada infant a l'hora d'arribar al final de la passejada: pujades interminables per anar a veure animals, desnivells de terreny o camins poc coneguts feien que més d'un necessités una mà adulta que l'acompanyés i li donés seguretat.

Havia de tenir present la inseguretat motriu dels més menuts o les pors per tot allò desconegut que ens envoltava i que alguns no estaven preparats per descobrir encara.

Però el nostre principal objectiu no era altre que gaudir dels espais exteriors del poble, afavorir la curiositat per tota la natura que ens envolta i que porta els infants a realitzar descobertes i aprenentatges molt rics i que els ompliran per a tota la vida.

Friedrich W. A. Fröbel (Alemanya, 1782-1852) deixava clar que la seva concepció d'infància estava basada en els sentits: «El marc idoni per al desenvolupament del nen és la mateixa natura a què el nen -i l'home- és indistintament referit i vinculat, car és el seu medi». I és a partir de viure en contacte permanent amb la natura quan l'infant s'enriqueix i creix, partint de les pròpies descobertes.

De totes aquelles passejades en va néixer un diari on -conjuntament famílies i mestra- anotàvem les sensacions i emocions que ens aportava cada pas. Records que mai oblidarem.

Vet aquí algunes de les anotacions fetes al diari:

Com a mare, m'encanta veure en David anar d'excursió donant la mà a un company tot cofoi. Penso que sóc molt privilegiada de poder-ne ser testimoni. Mercè, Quique i Eva, pares i germana d'en David.

Quan repassem amb la Carla el recull de fotos de les excursions, ella m'ho explica amb molta alegria, amb emoció, amb eufòria diria jo.

Cada moment fora de l'escola, cada minut i cada segon han estat viscuts al màxim. Té molt bons records de tots els moments, explica amb detall cada situació. Tinc enveja de no haver pogut assistir (encara) a cap sortida.

Sílvia i Jordi, pares de la Carla.

Avui m'han emocionat les paraules de l'Eva... Puc dir que tot el que diu és ben cert, ja que he pogut ser una de les privilegiades de viure en directe les excursions. Cada vegada que se m'acostava un nen per demanar-me ajuda, per explicar-me una cosa o per donar-me la mà, s'em posava la pell de gallina!

Quan hem arribat a casa amb les fotos i el diari, l'Ariana ha agafat un coixí i m'ha dit: Mama, seu al meu costat, que jo t'ho explico!

Gràcies per donar-nos la possibilitat de participar en l'educació dels nostres fills a l'escola!

Anna, mare de l'Ariana.

És tan emocionant arribar a l'escola a mig matí i que els nens i nenes s'et tirin a sobre perquè els acompanyes d'excursió...

Això sol ja parla, i intentes muntar-t'ho com pots -a vegades amb certa dificultat- per poder-los acompanyar.

Endavant amb la idea de sortir de l'escola, que els pares i les mares col·laborem en el que podrem!

Marta, mare d'en Marc.

La música

en les festes de l'escola

Al llarg del curs, a l'escola, se celebren tot un seguit de festes, unes, fruit de la pròpia tradició com la castanyada, Santa Cecília, Nadal, Carnestoltes, Sant Jordi... i d'altres, de més recent creació com la festa de la primavera, la festa de final de curs... Cada centre escull quines fa, com les fa o com les celebra, però en molts casos la música hi és present, i sovint l'especialista de música es passa tot el curs preparant cançons i danses per cada un d'aquests moments. Això és precisament el que ens relata l'autora: una manera diferent de fer-hi intervenir la música.

Montserrat Jané

És necessari celebrar totes les festes a l'escola? Fem el mateix cada any? Els infants s'impliquen en aquests actes? El que es fa esdevé una mostra d'allò que té lloc a classe o és un treball fet expressament per a la festa? Els infants ho viuen relaxadament, amb il·lusió i sentint-se'n protagonistes? o potser se'ls estressa amb milers d'assajos i el neguit afegit perquè allò surti perfecte el dia que vénen els pares? Totes aquestes preguntes me les he fet moltes vegades i, com a mestra de música, defenso la feina que faig amb els nens i nenes, i és això el que vull que es respiri a l'escola, el que coneguïn mestres, infants i famílies.

A l'escola no celebrem totes les festes de la mateixa manera: algunes són més grans, altres més petites, en algunes vénen els pares i d'altres són internes només per als nens i nenes de l'escola. No totes són festes populars, sinó que també n'hi ha d'altres que ens hem inventat nosaltres i que diem «dies especials» i, evidentment, no a totes les festes hi intervé l'àrea de música. La música té un pes important a l'escola i per tant pot tenir

un dia o un moment especial per mostrar el treball que es fa a classe.

Fa uns anys vam decidir que a nivell general de tota l'escola, des de l'àrea de música, un any es prepararia el concert de Nadal i l'altre la festa de primavera. Per Nadal hi intervé més la cançó i els instruments (que no vol dir que cantem nades) i per primavera la festa es basa en la dansa, l'expressió i el moviment, una part

que treballem molt a música. Això és el que m'agradaria explicar més detingudament: la dansa i el moviment a classe i el muntatge d'un espectacle final, en què assisteixen els pares, hi serà present tota l'escola i podrem mostrar el que hem creat tots junts.

Us explico l'experiència de la festa de primavera de l'any passat (que no té una data concreta per fer-la), com un exemple.

Vaig pensar a crear coreografies entorn de la nostra ciutat, Barcelona. Així que vaig anar preguntant als nens i nenes de tots els grups –de tres anys fins a sisè– quines coses de la nostra ciutat podríem representar amb una coreografia. Van sortir un munt d'idees: les escombriaires, els bombers, la policia,

la gent, els turistes, els empresaris i oficinistes, la platja, el mar, els lladres, l'aeroport i la gent que viatja, el Barça, els cotxes, les estàtues de les Rambles, el metro... i moltes coses més.

A partir d'aquí, cada classe va escollir el que volia fer i en alguns casos els infants mateixos van proposar la música o en van escollir alguna d'entre les que jo els proposava. Per exemple, els infants de segon de primària tenien molt clar que volien ser lladres i que ho havien de fer amb la música de «La Pantera Rosa» (The pink panther de Henry Mancini). Els nens i nenes de tres anys estaven bojos per la cançó que ells coneixen com a Tonight, tonight (Summercat de Billie the Vision & The Dancers) que s'havia sentit molt l'estiu anterior en un anunci. Van anar provant diferents moviments i els va agradar ser conductors dels camions d'escombraries i el nostre volant era un cèrcol. Als nens i nenes de quatre anys els agradava molt una cançó que cantàvem d'un peixet i els vaig proposar de fer el mar i els peixos ajudats d'una roba molt gran de color blau, i així els infants de cada curs van anar escollint.

Amb la música i el tema triats vam anar improvisant a classe. Entre tots vam anar decidint com ens movíem, a vegades més lliurement, a vegades fent tots el mateix pas, i vam anar polint fins tenir la coreografia final. Entre tots també vam decidir el vestuari i l'attrezzo, que

també és molt important. Crec que ha de ser senzill, sobretot a parvulari, perquè sovint es guarneix i es disfressa massa els infants i a vegades no toca, és forçat i ells no estan còmodes. D'aquesta manera els nens i nenes es van sentir protagonistes, s'ho van fer seu i se'n van sentir creadors.

Quan ho anem muntant no parem el ritme de la classe ni el treball que es fa habitualment. No és quelcom forçat, es fa amb temps i sense neguits ni estrès, i això es nota quan els infants surten a l'escenari. Tot i que de nervis sempre n'hi ha, se'ls veu satisfets, riuen, i es nota que s'ho passen bé. A vegades quan estan a l'escenari sembla que no en siguin ni conscients, és com si estiguessin fent un dia qualsevol.

Quan vénen els pares i presento l'espectacle, sempre explico com ho hem fet, com hem arribat al muntatge final. És important que vegin que allò no és un festival: és una mostra, un resultat final del treball realitzat pels nens i nenes al llarg dels mesos.

En aquest cas, per exemple, el que vaig llegir i el que va quedar plasmat en el programa de mà va ser el següent:

IMPROVISACIÓ, EXPRESSIÓ, CREACIÓ, ESCOLTA, MOVIMENT, RITME, MÚSICA, BALL, DANSA...

Quan ballem ens ho passem bé. Amb la dansa afavorim tant aspectes de la persona com del camp de l'aprenentatge. És important potenciar el gust per ballar, per saber plasmar la música amb els nostres moviments.

La dansa ens fa córrer la sang per les venes i ens renova de dalt a baix.

La dansa és moviment, ritme, música, comunicació, art, espontaneïtat, relació, creativitat, sensacions i vivències a compartir. Ens ajuda a expressar emocions a través de la mirada, el gest, el contacte i el somriure.

Amb l'espectacle «Barcelona i el Parc del Guinardó ballen» us volem mostrar les nostres coreografies que des dels infants més petits de parvulari (els infants de tres anys) fins als més grans de primària (els nois i noies de sisè) hem creat per oferir-vos un espectacle dansa amb diferents elements, personatges... que trobem a la nostra ciutat.

Amb aquest espectacle volem mostrar tots aquests aspectes de la dansa, amb coreografies variades, músiques i moviments diversos, creats a les classes de música a partir de la improvisació, l'escolta i l'anàlisi de la música, la creació, l'intercanvi d'idees, arribar a un acord entre tots, pensar en el vestuari... per arribar a crear junts el nostre ball i sobretot passar-ho bé, fer-ho amb gust i divertir-nos. ■

Montserrat Jané, mestra de música de l'escola municipal Parc del Guinardó

Parlem de **teatre**

Jennifer Silvente

«El teatre és com si patines sobre gel però el gel és de mentida.» Aquesta frase d'una nena de quatre anys ve a ser la síntesi del teatre. Un terme tan ampli i tan difícil de definir. El teatre és l'essència de cadascú, la representació de les pors, de la visió de la vida, de l'explicació que donem als fenòmens... El teatre és present en el dia a dia, en totes les accions que realitzem. Per aquesta raó, organitzar un taller de teatre dintre de la vida de l'escola ajuda els infants a trobar un espai per expressar-se amb llibertat, per compartir emocions i sentiments i per conèixer-se a si mateixos.

Parlar de teatre a l'educació infantil va més enllà de la simple preparació i posada en escena d'una petita obra teatral o d'un conte; es tracta de crear experiències dramàtiques positives, a través del joc, per tal d'ajudar els infants en el seu desenvolupament integral.

El teatre, treballat amb infants petits, ofereix un espai que permet la lliure expressió i la possibilitat d'enriquir els diferents llenguatges (corporal, verbal, plàstic, musical...) des d'una perspectiva lúdica. No cal dir que els infants són uns actors i actrius innats. Des de les seves imitacions als primers dies fins a l'aparició del joc simbòlic, estan recreant un món adult: imiten i representen situacions, normalment de la vida quotidiana, on hi ha conflictes que cal resoldre (o no). Es tracta, clarament, d'una dramatització. Aprofitant aquestes situacions que es presenten, el teatre infantil pren un paper molt important en el desenvolupament físic, cognitiu, social i emocional de les nenes i els nens.

S'han d'entendre les sessions de teatre, però, com a un espai de trobada, de relacions, d'intercanvis i d'expressió. Des d'aquest punt de vista, els

infants poden descobrir les seves potencialitats i límits; crear vincles afectius i emocionals i, en definitiva, viure un grup.

Cal concebre'l com un espai on poder projectar sensacions, experiències i vivències passades; on descobrir noves sensacions, tenir noves experiències i aconseguir noves vivències; on l'expressió, el joc i la descoberta són els eixos principals d'un procés que dura tota la vida.

El teatre, la dramatització, l'expressió no són més que camins per a la descoberta, per a la recerca personal i col·lectiva. Un espai privilegiat per desenvolupar-se com a persona, capaç de controlar i expressar les seves emocions; d'observar el seu voltant, analitzar-lo i representar-lo; de viure en societat; de resoldre conflictes; de ser crític amb un mateix i amb els altres. Un espai que planteja nous reptes.

Quan començo un nou taller de teatre, sempre m'agrada preguntar als infants què pensen que faran i què creuen que és el teatre. Per a alguns, el teatre és «que a la classe fem molts personatges i els personatges surten en una caixa», i per a altres «el teatre és com si patines sobre gel però el gel és de mentida». És molt important conèixer i tenir en compte les impressions i coneixements dels nens i nenes abans de programar un

taller de teatre. Això ens ajuda a veure quines són les seves motivacions i interessos, al voltant dels quals haurà de girar el taller. Des de la perspectiva que ens diu que el teatre és una activitat espontània, l'estructuració massa exhaustiva de les activitats deixa perdre les petites aportacions que els mateixos infants realitzen. Partint d'un comentari, un gest o l'estat d'ànim del grup, la sessió pot canviar radicalment.

Fer teatre és sinònim de viure en grup, de treballar amb persones, d'afavorir les relacions amb els altres, de permetre les propostes. I és en aquest punt on la improvisació del mestre o de la mestra de teatre pren un paper molt important. Sovint les activitats que es tenen pensades per a aquell dia no s'ajusten al to, a la motivació i l'estat anímic del grup i s'han de fer variacions. És important que respectem els infants. Si som capaços d'escoltar-los, observar-los i estar atents a allò que ens transmeten corporalment, podrem organitzar de manera coherent un taller de teatre. Ells són els encarregats de decidir què volen fer i fins a on estan disposats a arribar.

A l'educació infantil, l'objectiu fonamental del teatre ha de basar-se en el desenvolupament de les capacitats expressives mitjançant els diferents llenguatges i la relació entre els infants. Amb això s'entén que les activitats han d'afavorir el moviment, el gest, el llenguatge oral, la creació col·lectiva, el contacte amb els altres i la capacitat de reacció.

Un taller ha d'estar organitzat per tal de cobrir tots els aspectes que es volen desenvolupar. Així, podem veure cinc fases dintre de la sessió:

- Fase de benvinguda.
- Fase inicial o de cohesió del grup.
- Fase d'expressió.
- Fase de relaxació.
- Fase de reflexió.

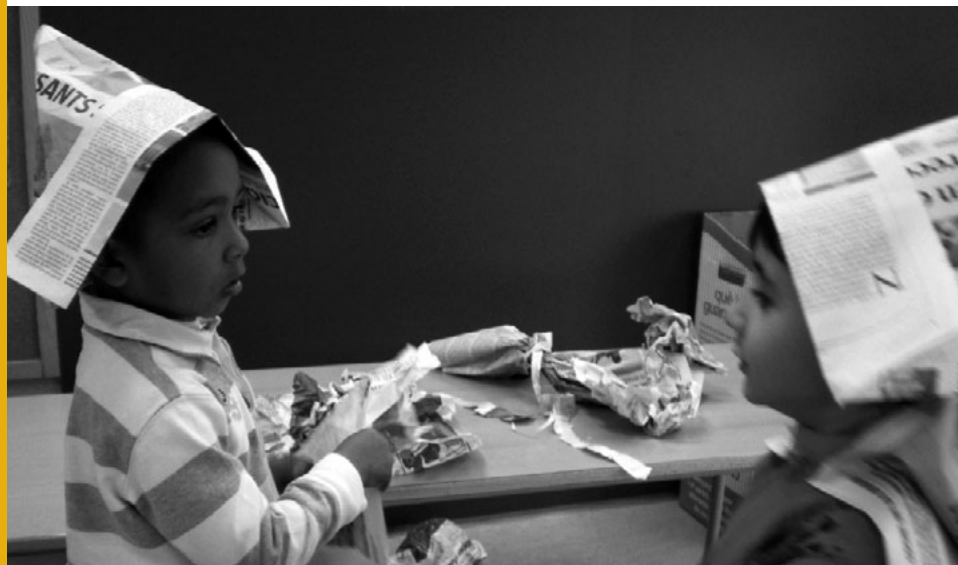
Fase de benvinguda

Per tal de crear un ambient i una sensació de grup, primer hem de valorar els infants com a individus. Cada nena i nen s'ha de sentir ben rebut en començar el taller.

Mentre els infants van arribant a la sala i el mestre/a els va rebent individualment, la resta comenten coses, se saluden... És important començar les sessions amb una rotllana, saludant als infants i fent-los observar qui no ha vingut.

Fase inicial o de cohesió del grup

El taller de teatre és un moment en el qual els infants s'han de sentir còmodes, desinhibits i a gust amb el grup i amb ells/es mateixos. Per aquesta raó les primeres activitats que es proposen a les sessions de

teatre tenen l'objectiu de crear un bon clima per tal de treballar amb més llibertat. En primer lloc, és recomanable realitzar jocs per obrir el cos i el grup cap a la sessió. N'és un exemple el joc «explotem globus», en el qual els infants han d'imaginar-se que comencen a caure tot de globus del sostre i han de fer-los petar amb diferents parts del cos. Els jocs de desinhibició ajuden el grup a perdre la vergonya als altres i a la posada en escena. Ajuden a desbloquejar les tensions corporals que els infants puguin tenir i afavoreixen un primer escalfament del cos per als posteriors exercicis d'expressió corporal. La majoria de jocs són entretinguts i, per tant, proporcionen diversió. Així, doncs, el riure és un element que és present durant la seva realització. Els infants i joves omplen l'espai amb el seu moviment i la seva veu. Així el fan seu i això els col·loca allà on són: al taller de teatre.

Fase d'expressió

Aquesta fase és la que ha de tenir més pes dintre de la sessió del taller. És on es treballa l'expressió corporal, les emocions, percepcions, el ritme, les dramatitzacions...

El cos és l'eina fonamental per a la comunicació. Cada gest, cada actitud corporal porta intrínsecament un missatge que, almenys en teoria, hauria de correspondre's amb les paraules que l'acompanyen.

Per aconseguir un bon domini del cos, cal, primer de tot, conèixer-lo, valorar-lo, estimar-lo i, sobretot, entendre'l com a vehicle d'expressió. És per aquesta raó que les activitats d'aquesta fase comencen segmentant-lo en les diferents extremitats per, posteriorment, fer un treball conjunt que englobi totes les seves capacitats expressives. D'aquesta manera, una primera sessió podria focalitzar-se en l'expressió de les cames (possibilitats de moviment, maneres de caminar, punts de suport...); una altra, en les mans (teatre d'ombres), en el rostre (expressions facials, emocions i sentiments...), i així fins afegir tots els segments del cos, unir-los i treballar-los de manera conjunta.

Dintre d'aquesta fase també entren els jocs de dicció, en els quals els infants han d'expressar-se de manera verbal. Jocs com imitar maneres de parlar de personatges, canviar ritmes i intensitats, fer de presentadors de televisió o de ràdio ajuden a desenvolupar la parla i l'articulació dels infants.

Fase de relaxació

La relaxació pretén una distensió dels músculs que, fins

ara, han estat en continu moviment. D'aquesta manera ens sentim bé, tant físicament com psicològicament. Quan es parla de relaxació, en aquest context, no s'està referint, només, a la relaxació estàtica, estirats a terra. També poden oferir petites narracions d'esdeveniments que han succeït durant la sessió, un conte amb titelles o moviments amb música suau. Simplement són activitats que afavoreixen la concentració i la relaxació del cos i de la ment.

Aquesta fase, a més a més, ens ha de servir de pont de cara a la reflexió final de la sessió, moment en el qual els infants han de ser capaços d'observar, des d'un punt de vista extern, allò que ha passat anteriorment.

Fase de reflexió

De la mateixa manera que preparam el cos per fer, també s'ha de deixar un espai per pensar. Cal saber que cap pràctica corporal tindrà efecte ni ressonància si no es reflexiona sobre i a partir d'ella. Després de cada sessió del taller de teatre s'ha de dedicar un moment a explicar què s'ha fet, quines activitats s'han realitzat, què s'ha treballat durant aquella sessió, quins exercicis han estat més difícils, per què... Potser alguna sessió dóna peu a una representació gràfica d'allò que ha passat. És interessant que el mestre/a prengui nota de què diuen els infants per tal de veure el seu procés i valorar la pràctica.

Beneficis del taller de teatre

El taller de teatre infantil permet als infants implicar-se de manera corporal i emocional a les activitats. D'aquesta manera l'aprenentatge és més significatiu i profund, tot donant un sentit de propietat vers els aprenentatges. El mestre o la mestra deixa de ser el protagonista i permet als infants i joves que es converteixin en el focus central. A més a més, el teatre està estretament relacionat amb el llenguatge i permet que els nens i les nenes desenvolupin el seu vocabulari, tot treballant l'imaginari i el pensament creatiu. A nivell d'actitud, no cal dir que és una activitat engrescadora que motiva els infants a participar i a col·laborar, i desenvolupa un sentiment de grup i de relació amb altres persones. ■

Jennifer Silvente, mestra d'educació infantil, psicomotricista i directora de teatre infantil i juvenil

Bibliografia

- CANAS, J.: *Didáctica de la expresión dramática*. Barcelona: Editorial Octaedro, 1992.
 MASCARÓ, P.: *Teatro, el arte en la enseñanza*. Ciudad Real: Ñaque Editorial, 2001.
 MOTOS, T. i NAVARRO, A.: *El paper de la dramatització en el currículum*. Revista de Didàctica de la Llengua i de la Literatura, núm. 29, pàg. 10-28, 2003.
 MOTOS, T. i TEJEDO, F.: *Prácticas de dramatización*. Barcelona: Editorial Humanitas, 1987.
 RIERA, P.: *Fem teatre: Manual d'arts escèniques*. Barcelona: Editorial La Galera, 2008.

Experiències d'art

Els infants s'apropen a l'art amb una mirada neta i lliure de prejudicis. Veuen aquelles coses que els adults ja no som capaços de veure. Són uns bons guies per acompanyar-nos a entrar als museus sense por. Més enllà de la temàtica d'un museu, les obres d'art són una eina extraordinària per aprendre a obrir els ulls al món.

Carme Comas i Assumpta Cirera

Els infants arriben al Museu Episcopal de Vic (MEV) i amb ells el barri s'omple de sons, colors i il·lusions. Les mestres fa dies que els parlen de l'excursió al MEV. Poc a poc pugem la rampa mentre escolten les campanes de l'alt campanar romànic veí del museu. Els seus sentits ho capten tot. Des de fora poden veure un gran edifici de color gris, situat en una àmplia plaça. Davant la porta es troben una persona que els rep.

Els educadors del MEV els donem la benvinguda i ens presentem amb un to de veu càlid. Conèixer el nom que identifica al grup és important: la classe dels dofins, del color vermell, dels núvols, dels pintors... Un cop fet el primer contacte els convidem a participar en un joc gestual per despertar alguns sentits i per fer-los conèixer la manera d'estar en un museu. Ens freguem els ulls per poder veure-ho tot, ens acariciem les orelles per poder escoltar molt bé i, molt a poc a poc, amb passes silencioses i sense fer cap soroll, entrem al museu.

En traspasar la porta del museu ens trobem un espai immens. Els educadors fan descripcions de tot allò que ens envolta per ajudar els infants a familiaritzar-se amb el nou espai. El sostre és molt alt i això fa que ens sentim una mica més petits del que som. Al fons hi ha un

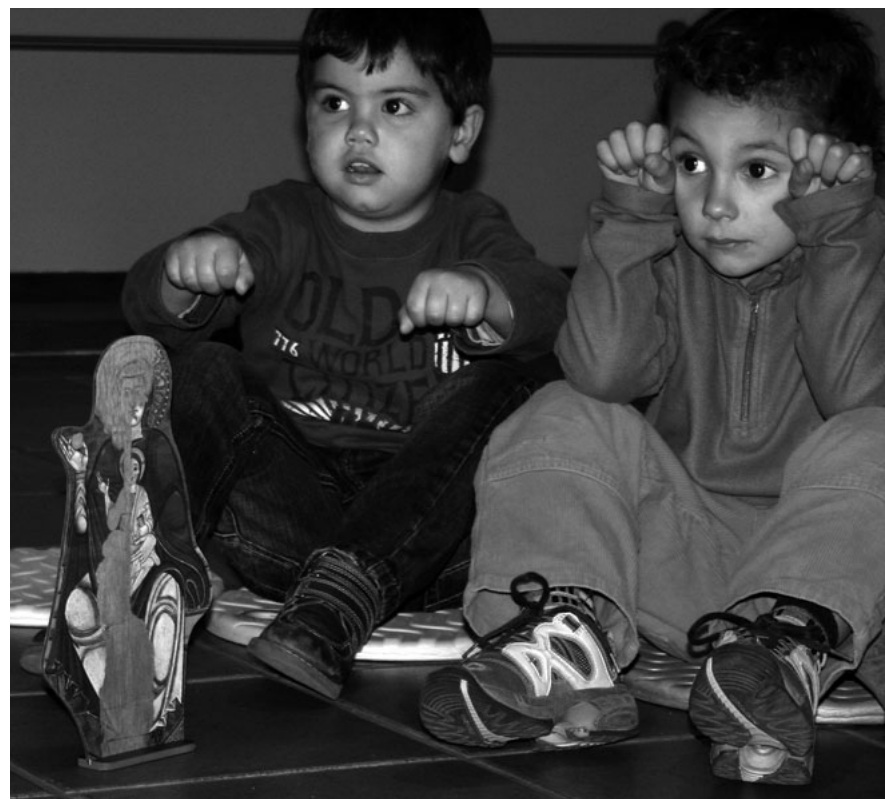
ample taulell de color negre. Al seu darrere, les persones responsables de rebre els visitants i de vigilar es presenten i els donen la benvinguda. Tot seguit, si cal, es treuen la roba d'abric i la deixen, juntament amb les bosses dels esmorzars, en uns grans calaixos de color negre.

Les dimensions són bàsiques per captar l'entorn. Sovint els museus segueixen unes mides pensades per a un públic adult. Com a educadores de museus, considerem que és essencial fer recorreguts pels espais, observant-los des de la perspectiva d'un infant. Ajupir-se i veure-hi des de la mateixa alçada que la d'un infant ens serveix per imaginar millor les seves vivències.

Ara ja estem a punt per començar l'activitat.

Els contes del museu

Els contes formen part del món dels infants. És a través d'ells que la imaginació dels més menuts s'omple de vida. Explicar les obres del museu en format de conte ens permet fer unes bones connexions entre l'objecte artístic i els infants. Les pintures i les escultures del MEV ens narren històries que formaven part del món imaginari dels nostres avantpassats i són un document gràfic extraordinari per aprendre a fer-les parlar.

La proposta *d'Els contes del museu* presenta tres activitats diferents: Formes i colors, El cavaller, la princesa i el drac, i El cel i la terra. Per a cada activitat hem escollit les obres d'art més adequades i hem cercat l'assessorament de professionals de l'educació infantil per treballar-la conjuntament. La col·laboració de les mestres Imma Comas, del CEIP Joan XXIII de Balenyà, i de Maite Pujol, del CEIP Les Pinèdiques de Taradell, ha estat imprescindible per interrelacionar l'art i l'educació, la teoria i la pràctica.

Abans de fer l'activitat al museu els docents escullen, prèvia reserva, un dels contes del museu. Cada un d'ells representa un recorregut determinat pel museu, dura una hora i es fan adaptacions per a cada nivell educatiu. Hi ha escoles que opten per fer una mateixa proposta a cada grup, tot el cicle junt. D'altres opten per fer una activitat diferent a cada grup; així quan els nens i nenes acaben l'etapa han participat en les tres propostes. En finalitzar l'activitat al MEV, s'ofereix un dossier amb suggeriments per donar continuïtat a la proposta des de l'escola.

A tall d'exemple expliquem breument les tres activitats, amb algunes referències sobre el mètode utilitzat.

Formes i colors

Asseguts sobre cercles de colors, al vestíbul del museu, coneixem els

nostres amics: el quadrat vermell i el cercle groc. Els dos personatges ens saluden i els saludem. Ens conviden a buscar formes quadrades i rodones en l'espai on estem situats. Tots els infants participen, observant, cercant, gesticulant, aplaudint i parlant. Descobrim que en l'espai arquitectònic del museu hi ha moltes formes geomètriques i que tenen diferents funcions.

Iniciem un petit recorregut per arribar a la sala d'art romànic i seure davant del frontal de Sant Andreu de Sagàs. Si s'observa amb atenció es pot veure que aquesta pintura la van pintar uns pintors fa molts i molts anys. És antiga i s'ha fet vella. Els colors estan gastats, hi ha una gran escletxa i algunes parts s'han esborrat. Deduïm que està pintada sobre fusta. Reproduïm amb el gest tots els passos que seguien els pintors per fer la pintura: anar a triar una fusta, entrar en un galliner a buscar un ou, barrejar els pigments, dibuixar i pintar...

Tot seguit utilitzem una estructura magnètica rectangular, on hi ha traçades les mateixes formes geomètriques bàsiques que es poden veure en el frontal i convidem els infants a reproduir-lo usant unes peces de plàstic magnètic que cal encaixar. Omplen l'estructura de base amb formes i colors. Tots hi participem fins deixar-ho a punt. En acabar observem que en el frontal original hi ha uns personatges representats.

Aquesta és una bona excusa per explicar que les pintures del museu narren històries i que a cada pintura hi podem trobar un conte diferent.

Junts expliquem el que narra el frontal de sant Andreu, observant, gesticulant, reproduint expressions i sons. «Fa molt de temps hi havia un noi que es deia Andreu. Li agradava molt explicar contes i un dia va arribar a una ciutat on vivia un rei que es deia Egees. El rei tenia molta mala lluna i no li agradaven gens els contes...».

Després d'explicar el conte ens aixequem per recórrer les sales d'art romànic i gòtic, observant que en les altres pintures també hi ha personatges i formes geomètriques. Estem rodejats de formes que es troben al carrer, a casa i a l'escola, on es pot seguir donant continuïtat a la proposta.

El cavaller, la princesa i el drac

Els coneguts personatges de la llegenda de Sant Jordi són presents en les pintures i escultures del museu. Asseguts davant d'una llarga finestra que ens mostra l'alta torre romànica del campanar de Vic, iniciem un diàleg per intercanviar vivències. Els presentem el drac del museu, una criatura de color verd, amb una ala de color taronja, uns ulls petits de color groc i una llarga cua per agafar-s'hi i anar ben acompanyats.

Iniciem una conversa sobre els dracs i esbrinem què en saben d'aquestes fantàstiques criatures amb algunes preguntes: «Com són els dracs?», «Heu vist mai un drac?», «On podem trobar dracs?»... Després, agafats de la cua del drac, lentament, comencem un viatge en el temps, ple de sorpreses.

Quan arribem davant del retaule gòtic de Sant Miquel Arcàngel del mestre de Cervera seiem al seu voltant. Amb l'ajut de l'amic drac comencem a explicar la llegenda representada en el retaule i tots junts la interpretem. Els infants fan com si fossin la gent del poble i han d'estar alerta per fer bé el seu paper. Des de dalt de la torre la princesa s'adreça al seu poble i sant Jordi, ben eixerit, arriba just a temps per salvar-los a tots. El conte s'acaba i busquem els personatges protagonistes de la llegenda en la pintura gòtica que tenim al davant.

El museu és ple de dracs, de cavallers i de princeses. Agafats de la cua del drac continuem el recorregut, aquest cop a la recerca de dracs. Cal tenir en compte que els dracs són sensibles i no els agrada el soroll. Ara tots som cavallers i, en silenci, olorant, caminant a poc a poc i amb els

ulls ben oberts, anem descobrint el drac Rufus i tots els altres presents en les obres que guarda el museu.

El cel i la terra

Amb aquesta activitat es vol acostar als infants la tradició del pessebre demanant-los d'identificar els protagonistes representats en les obres del MEV.

Asseguts davant el frontal romànic de Santa Maria de Lluçà, es narren les escenes reproduïdes, utilitzant figures que representen els personatges que hi ha pintats a l'obra. En el món medieval la pintura tenia una funció pedagògica que ara es fa reviu amb altres objectius.

Davant de l'obra original, proposem el muntatge del mateix frontal a partir de l'ús de diverses peces en format de trencaclosques. Els infants hi participen unint les parts i interpretant unes mateixes formes ubicades en un pla diferent (de vertical a horitzontal). En acabar es relacionen les figures dels personatges que hem utilitzat per explicar el conte amb els de l'obra original situant-los en les escenes corresponents.

Tot seguit, per donar a conèixer diverses maneres de representar i de pintar, es fa un recorregut per les sales de romànic i gòtic, descobrint que els personatges del pessebre són els protagonistes de moltes obres d'art.

Els infants porten la família al museu

Sovint els infants que participen en les activitats tornen al Museu Episcopal de Vic amb els seus familiars per poder explicar allò que

han conegut i viscut. Ens agrada veure els menuts rodejats d'adults atents a les seves explicacions. Veient aquesta necessitat hem fet una adaptació de la proposta El cavaller, la princesa i el drac per portar-la a terme amb grups familiars. Durant el mes d'agost i per Sant Jordi les famílies també poden conèixer els dracs del museu participant en l'activitat Jocs i dracs al museu.

El principal objectiu de l'educació de l'art al MEV és que els infants aprenguin a observar les obres des d'un punt de vista lúdic, experimental i divertit. Desenvolupar una bona observació és la base per despertar inquietuds i sensibilitats cap al fet artístic. Entrenar-nos per eixamplar la pròpia mirada ens facilita obrir els ulls al món. ■

Carme Comas, cap de l'Àrea de Difusió i Acció Cultural del MEV
Assumpta Cirera, responsable del Servei Educatiu del MEV

Conversa amb Maria Teresa Feu

La intel·ligència dels nens i nenes es troba a la punta dels dits

David Altimir

David Altimir: *Per què sempre t'ha interessat treballar amb els nens i nenes petits a través de la ciència?*

Maria Teresa Feu: Bé, de fet no m'ha interessat sempre. M'ha anat interessant a mida que he anat treballant amb els infants i descobrint que la ciència, al cap i a la fi, és un mitjà per entendre el que passa al nostre voltant. Com que els nens i nenes fan un gran esforç per entendre el que passa, treballar a través de la ciència és una manera d'ajudar a interpretar el món.

D. A.: *Quins aspectes hi ha a la ciència que capturen l'interès dels infants?*

M. T. F.: Jo crec que els interessa el seu entorn per dues raons: per intervenir-hi o per resignar-se a patir-lo. M'explicaré amb un exemple. Un any, a l'hivern just abans de les vacances de Nadal, va nevar i a l'escola vàrem fer allò tan original de dibuixar amb ceres blanques damunt de paper vegetal i vàrem enganxar els dibuixos a la finestra per fer transparències. A la tornada de Nadal, obro les finestres i els dic: «Què són aquests dibuixos?», per

Maria Teresa Feu ha treballat durant més de quaranta anys a l'ensenyament. Primer a la cooperativa escolar Andersen de Vic (escola CEPEPC) i després a l'escola pública, en particular a l'Escola La Monjoia de Sant Bartomeu del Grau on va treballar fins que es va jubilar ara fa dos anys. Formadora de mestres a la UVic, i també a les escoles d'estiu de Rosa Sensat i a altres contextos, sempre ha tingut la ciència com a eix del seu treball com a mestra i com a formadora. Va participar al grup de treball Ciències 3-6 i ha editat nombrosos materials educatius relacionats amb la ciència i amb altres camps del coneixement.

fer-los recordar. Ara la neu ja era fosa i jo miro per la finestra i els dic: «On és la neu ara?». «S'ha tornat aigua!» -varen dir, recordant doncs el que vàrem descobrir quan vàrem tocar la neu. «Però ara on és l'aigua?» -els vaig dir jo. «És que han tret el tap!». Veus? Aquestes explicacions les tenen per explicar-se el que passa al seu entorn. Del que es tracta és de fer-los verbalitzar, fent-los expressar a tots, perquè les explicacions dels companys són tant o més importants que les que pot donar l'adult, o fent trontollar les seves teories a través de propostes i evidències noves.

D. A.: *El que hem de fer nosaltres, com a mestres, és fer-los abandonar aquestes teories?*

M. T. F.: No és tant desmuntar com fer evolucionar la pròpia interpretació per acostar-se al model explicatiu científic. Com? Preguntant, proposant, manipulant... i sobretot sense quedar-nos amb l'explicació de l'adult. Els nens i nenes no aprenen escoltant sinó tocant. La intel·ligència dels nens es troba a la punta dels dits.

D. A.: *N'hi ha prou de manipular sense explicar?*

M. T. F.: No. Però jo no he volgut dir que no s'hagi d'explicar. El que volia dir és que no s'ha de resoldre tot exclusivament a través de l'explicació, però s'ha de parlar al mateix temps que es manipula. Amb els infants petits, quan encara no dominen el llenguatge, és important acompanyar la seva acció de paraules nostres, en forma de descripcions, de preguntes, com per acompanyar-los en aquesta interrogació del món que fan mentre manipulen materials. Per treballar amb els infants, d'una banda, t'has de demanar com ho fan els infants per aprendre. Així en general, a través de quins mecanismes construeixen el seu pensament. Però, de l'altra, quan et trobes davant d'un grup t'has de demanar com aprenen aquells nens i nenes amb qui passes bona part del dia. Com són? Quins interessos tenen? Sense abandonar les teories del desenvolupament, el que cal situar al centre és el grup de nens i nenes amb qui treballes.

D. A.: *Ara has girat el tema... D'alguna manera la ciència et serveix per conèixer els nens i nenes?*

M. T. F.: És clar. És que, si no els coneixes, si no saps el que pensen, el que estaràs fent és totalment estèril. No tindrà ni cap ni peus. Et posaré més exemples. Quan parles amb ells, per exemple, de la fruita. «D'on surt la fruita?». «De la botiga» -diuen. «I com hi arriba, a la botiga?». «Amb un camió». «I qui la posa al camió?». «Uns senyors que tenen una nevera molt i molt grossa, que allà la fruita no s'acaba mai».

Per treballar amb aquests nens, ¿com es pot continuar la discussió sense anar a veure un fruiter? Les interpretacions del que diuen a les converses és la pista que hem de seguir per continuar o reprendre el treball.

D. A.: *Així la conversa és un instrument important per treballar les ciències?*

M. T. F.: Molt important. Conversa per entendre què t'estan dient i retornant-los les seves teories. Per exemple, un nen em va dir un dia: «Totes les vaques són noves?». És una pregunta una mica estranya, però el que has de fer és mirar de veure l'origen d'aquesta pregunta. «Per què ho dius això?». «És que totes porten etiqueta a l'orella». Portar etiqueta vol dir ser nou. Aquesta era la seva teoria. A partir d'aquí pots portar etiquetes a l'escola; coses amb etiquetes diferents, de la roba, de joguines, de moltes coses, per descobrir que les

etiquetes poden parlar de coses diferents i que et donen informacions diferents. Després podrem parlar de les etiquetes dels vedells i de les vaques, que no hem d'oblidar que era l'inici d'aquesta recerca. Això és un retorn que s'ha de fer. Ens hem de prendre seriosament el que diuen els nens, estirant-ho o interpretant-ho.

D. A.: *Aleshores fer de mestre vol dir també saber fer bones preguntes als infants?*

M. T. F.: Això és imprescindible. Fer bones preguntes i també fer-se bones preguntes. Una bona pregunta és la que condueix cap al fonamental d'aquell material, d'aquella proposta. El que passa és que no pot estar allunyada del

que ells pensin. Una bona pregunta no és tant la que conté el que nosaltres volem que ell aprengui com la que connecta amb el que ells pensen, i una mica més. Has d'estar alerta, escoltant el que diuen i mirant el que fan, per mirar de fer bones preguntes. A més també hem de comptar amb la seva capacitat de formular bones preguntes, que la tenen.

També hi ha una cosa que em sembla fonamental d'evitar. Mira, jo dic sovint a les meves alumnes que l'escola és l'únic lloc on es fan preguntes sabent-ne la resposta. Això és insòlit. A més, quan l'encerten, hi ha algú que els premia amb un «molt bé!». A tu, quan vas pel carrer i et demanen l'hora i la dius, no et feliciten pas. Això els nens ho aprenen de seguida i van a buscar la gratificació. Això s'ha d'evitar. Les preguntes s'han de fer quan no en saps la resposta. És el que diu en Vagensberg: «Fer ciències és tenir una bona conversa amb l'entorn». I una bona conversa és aquella en què tu dius una cosa i algú altre et respon dient: «Sí, però...».

D. A.: *Parlem de materials. Quins materials hi ha d'haver en una escola per poder fer un bon aprenentatge científic?*

M. T. F.: Depèn de les circumstàncies... Són els esdeveniments els que et fan pensar quin és el material que s'ha de proposar... El que sí que hi ha d'haver per començar són contenidors i caps per classificar, per poder-hi anar posant les coses que van apareixent. Moltes sortiran de l'entorn natural: sorra de platja, per exemple, que un porta de Lloret i l'altre de Port de la Selva i després veus que són diferents, i que també és diferent de la sorra del pati... i aquí vas estirant.

El que és important és que hi hagi material per tothom. Que tothom pugui manipular, tocar...

També és important que el material sigui divers, ric, i que sigui accessible. Lupes, miralls, testos per plantar llavors, mocadors de paper... material divers que jo opto per organitzar amb caixes: la caixa de les bombolles, la caixa de l'absorció, la caixa dels canvis d'estat, la caixa de la llum, la caixa de l'aire... A dins d'aquestes caixes hi ha material divers que va creixent a mida que se'ns acudeixen coses noves. Pots posar-hi una ploma d'ocell que trobis, o altres coses... fins i tot coses que pots trobar pel món, que creus que poden desvetllar algun interès als infants.

I aquest material després el proposes en parelles de manera que tothom pugui intervenir-hi.

D. A.: *Dius parelles. Millor parelles que petit grup?*

M. T. F.: A parvulari jo crec que és molt millor parelles perquè el retorn és molt més ràpid. I et diré més: parelles de nivell semblant. Les mestres tenim tendència a aparellar infants de nivells diversos. En aquestes edats han de ser o tan diversos com un de cinc anys amb un altre de tres, de manera que els rols siguin molt diferents, o bé propers, tot i que sempre hi ha diferències encara que siguin propers. Del que es tracta és d'evitar que hi hagi un que ho faci tot i un altre que sigui un espectador.

Això, quan parlem de propostes concretes que nosaltres podem organitzar. Però a l'escola també hi ha d'haver temps buits. Temps en què els nens i nenes puguin anar a trobar-se amb el material que tenim a les classes, o fins i tot anar a llegir les documentacions que fem i que estan penjades a la classe però que no tenen temps per poder-les mirar o llegir. Aleshores, de què serveixen si no els deixem temps per poder-hi tornar? Per això és tan important recollir i enregistrar el que passa per poder-ho recordar millor. Les fotos, avui dia, les podem fer nosaltres però també ells mateixos, i de vegades ens sorprenem veient fotos on han recollit coses que tu no havies vist. I després es poden utilitzar per posar als recollidors, diguem-n'hi àlbums o com vulguem.

D. A.: *Després de fer una experiència, sempre s'ha d'acabar proposant un treball damunt de paper?*

M. T. F.: No. Si l'experiència és apassionant, no cal. De vegades, però, va bé. Per fer anticipacions i per acceptar els propis errors, per comprovar que les teves idees han canviat. Per exemple, fer dibuixar els nens com creuen que sortiran les bombolles d'una anella en forma triangular, o d'estrella... Després de l'experiència, i sense humiliacions, es poden llegir els dibuixos per veure què és el que havien dit, per confrontar-ho amb el que hem descobert. Amb això, l'anticipació no és un joc d'endevinar sinó un punt de partida que després continua amb l'experiència científica que els podem proposar a l'escola. D'aquesta manera els podem ajudar a prendre consciència que aprenen. ■

A cavall entre el conte i la poesia

Elisabet Abeyà

Vet aquí una història rimada, original i divertida, creada per Miquel Desclot, el poeta català que més ha treballat per acostar la poesia als infants. A mi em va molt bé començar aquesta història amb els més petits amb dos titelles: un cocodril carregat de dents blanques i un mussol d'ulls grossos i rodons. Cadascun dels animals és d'un nen, que té un nom ben peculiar. El pobre cocodril, amb tantes peces a dins la boca, és clar, és normal que algun dia tingui mal de queixal. I els mussols, no ho sabíeu que coneixen tots el remeis del món? I amb una petita introducció, ja estem preparats per sentir la poesia. Llavors una paraula en crida una altra, com en un joc. La sonoritat i el ritme fan la resta. La llengua acaricia el paladar i els sons acaricien les nostres orelles. Els infants s'obliden del mal de queixal del cocodril i proven de dir aquest enfilall de paraules sense embarbussar-se. D'aquest tipus de poesia Alarcos Llorach en deia "concert articuladori". Fruïu-ne!

El cocodril del Nil i el mussol del Pol

El cocodril

del Nil

crida al mussol

del Pol:

– Ai, el queixal,

quin mal!

I fa el mussol

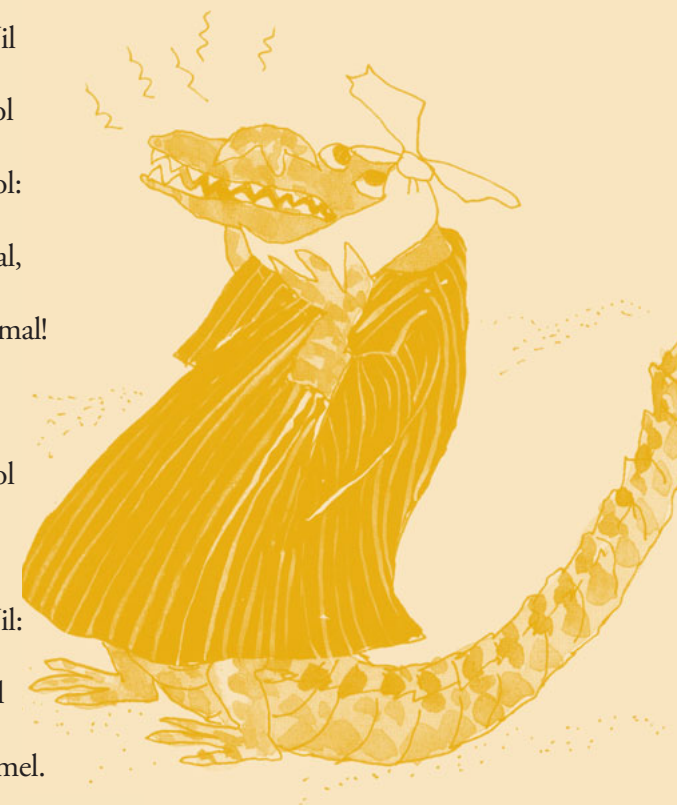
del Pol

al cocodril

del Nil:

– posa-t'hi gel

amb mel.

(Miquel Desclot. *Bestiolar de la Clara*. Edelvives, 1992)

Llibres sense text

Tertúlia de Rates

L'adquisició de l'experiència literària és indispensable per aprendre a estimar la literatura. L'infant i el seu entorn hi han de destinar temps, dedicant estones llargues a gaudir plegats de l'art de la paraula, que en definitiva aquesta és l'essència de tota la literatura.

D'entre els molts llibres per triar, seguim decantant-nos pels que no tenen text, pels que s'ho juguen tot amb la imatge i que, conjuntament amb els altres, permeten que els infants (i els adults que els acompanyem) puguem gaudir plegats de gran diversitat d'experiències literàries, entrant en contacte amb la literatura, en aquest cas a través de les imatges que perviuen damunt d'un suport material fonamentalment visual.

Crear expectativa abans d'obrir-lo, no deixar cap espai per presentar. Parlem de presentar més que d'explicar, ja que, a cops, tanta paraula sonora cansa les orelles dels menuts i no deixa temps pel que és important en aquell moment: que l'infant miri, que cerqui el moviment de l'adult quan presenta el llibre. La coberta i la contracoberta, les guardes, cadascuna de les pàgines (incloent-hi les que estan en blanc o les que tenen els crèdits), que descobreixi que les pàgines es poden passar a ritmes diferents, anant endavant i endarrere.

Atrevir-se a entrar dins d'aquests dos llibres serà tota una aventura d'aquelles que deixen petja. La dimensió plàstica de les seves imatges podria convertir el llibre no solament en un suport sinó també en matèria de reflexió.

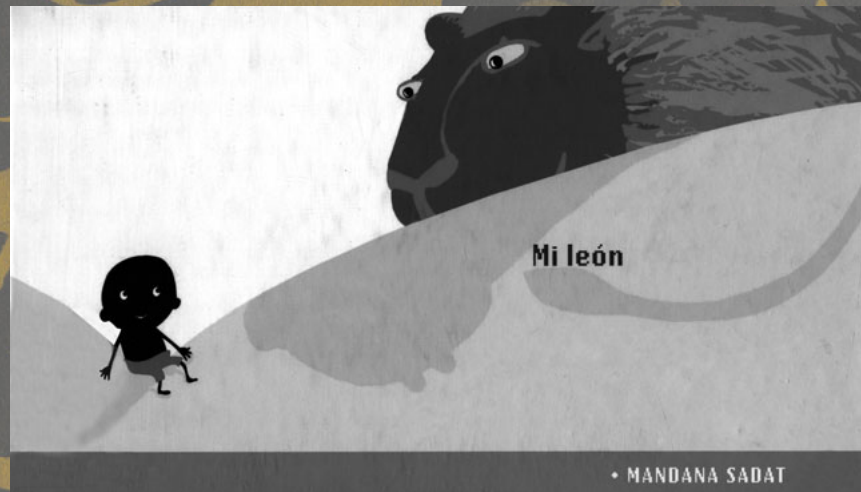
DOS LLIBRES PER OBSERVAR:

EL VENT! PETER SCHÖSSOW. SANT CUGAT DEL VALLÈS: SÍMBOL EDITORS

Ens convida a perseguir un objecte al llarg de totes les seves pàgines: un barret. El llibre o el seu propietari fan venir ganes de mirar i tornar a mirar, o d'imitar el soroll del vent. I no oblidem que qui bufa respira; és una manera de regular l'entrada i la sortida de l'aire. Cal advertir que la darrera pàgina té una frase escrita però, ben mirat, no li cal gens per fer viure el llibre.

MI LEÓN. MANDANA SADAT. MÈXIC: FONDO DE CULTURA ECONÓMICA

Història sense text d'una amiatat que trenca totes les normes: l'amiatat entre un nen i un lleó que viu en un llibre apaïsat (de format italià) que et convida a mirar, a mirar, mentre cosim les imatges i imaginem l'argument. I, si cal, fem viure posant paraules a partir de les mirades dels personatges, de les expressions, dels colors, de les ombres..

Xarxa territorial d'educació infantil a Girona. Trobada del 24 de desembre del 2010

Prop de cinquanta mestres i educadores es van reunir el dimarts 14 de desembre amb la voluntat de tornar a impulsar la Xarxa territorial a la província de Girona.

A la trobada es va fer una síntesi del que és i què fa la Xarxa territorial d'educació infantil de Catalunya, en marxa des de 2004.

Per tal de fer xarxa a les terres de Girona es vol endegar una proposta de treball que preveu quatre trobades anuals entre mestres i educadors per parlar de l'educació infantil i millorar-la, paral·leles i alternades amb les de Catalunya que es fan a Barcelona.

El calendari acordat preveu quatre trobades: els dimarts 14 de desembre de 2010, 8 de febrer, abril i maig (a determinar) de 6 a 8 del vespre, en una escola o llar d'infants diferent cada vegada.

En la primera trobada es va decidir que el tema principal de debat fos l'acollida (entesa com a rebuda d'infants, famílies, nous mestres...) i aprofundir en tots i cadascun dels aspectes que comporta.

Es va valorar positivament l'opció de continuar la xarxa des de territori gironí,

d'engrescar a tothom qui tingués ganes de participar-hi i, per tant, de fer córrer la veu perquè quants més serem, més força farem.

La via de comunicació entre tots els participants serà el correu electrònic.

Tothom que vulgui participar a les trobades, rebre informació, fer arribar idees, propostes, suggeriments... o bé bibliografia o documentació sobre el tema, pot fer-ho enviant un correu electrònic a xarxagirona@gmail.com

Convocàtoria: Premi Marta Mata de Pedagogia

L'Associació de Mestres Rosa Sensat convoca per trentena vegada el Premi Marta Mata de Pedagogia, per incentivar el treball innovador de professionals de l'educació que, individualment o en grup, i a partir d'una anàlisi de la seva pràctica, contribueixi a la millora qualitativa de l'educació i a la renovació pedagògica.

La data límit de recepció d'originals serà l'1 d'octubre de 2011.

El veredictes farà públic el mes de novembre de 2011.

Podeu consultar les bases a www.rosasensat.org

VOLUNTARIAT PER LA LLENGUA

L'ASSOCIACIÓ DE MESTRES ROSA SENSAT

forma part del programa Voluntariat per la Llengua, impulsat per la Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Després d'un temps d'experiència us tornem a demanar si voleu fer de voluntaris/es per formar parelles lingüístiques amb aprenents que vindran d'altres entitats del Raval.

El programa proposa 10 hores de conversa repartides en 1 hora setmanal. Es tracta de mantenir una conversa distesa on els que hi participen s'hi sentin còmodes, no es tracta de fer una classe.

Si vols formar part del Voluntariat envia un correu a: rsubirats@rosasensat.org

La nostra portada

Mans que agrupen, que estan en sintonia, que exploren l'objecte, les seves possibilitats, les combinacions. Mans que componen i mans que construeixen. Mans que fan realitat imaginacions desbordants, que necessiten el seu temps en el pla per poder passar al volum, a l'alçada. Sovint no donem la importància que tenen a aquestes composicions en el pla i tendim a celebrar les torres altes o les grans cases que els infants són capaços de fer. Però per passar a les tres dimensions cal haver fet un bon procés en les dues dimensions. Cal haver-hi jugat, experimentat, interactuat... cal, en definitiva, haver-les conegut. Llargada i amplada són dos conceptes importants que cal interioritzar. Les distàncies, els punts de referència, l'alçada, el volum vindran després amb molta més saviesa.

Ivan Febrer

La música es un juego de niños

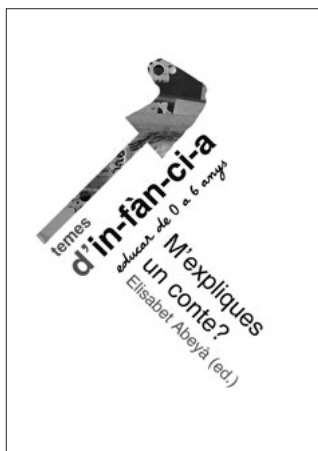
FRANÇOIS DELALANDE
BUENOS AIRES: RICORDI, 1995.

L'obra aporta una definició de la música que facilita la tasca dels mestres i educadors interessats en l'educació musical dels infants. En lloc d'ensenyar coneixements i tècniques, es proposa esperonar i guiar diferents comportaments espontanis i jocs amb el sons fins que adquireixin la forma d'una autèntica invenció musical. El coneixement de les músiques extra-europees i les recerques musicals dels últims trenta anys permeten examinar, des d'una perspectiva àmplia, els objectius i els mitjans d'un despertar musical creatiu.

M'expliques un conte?

ELISABET ABEYÀ (Ed.)
Temas d'Infancia, 63
BARCELONA: Associació de Mestres Rosa Sensat. 2010

Un recull de rondalles, llegendes i contes imprescindibles agrupats sota un dels seus fils conductors –el pas del temps, els protagonistes petits, el perquè de les coses, l'humor,...– que teixeixen un nexa d'unió entre l'ahir i l'avui. Un recull que permetrà a mestres, pares, mares, avis, àvies,.. acostar els infants a contes tradicionals i a altres d'autors contemporanis, a llegendes sorgides de la nit dels temps que expliquen l'origen dels astres, de les constel·lacions, de la nit,... i a altres que, fruit de la saviesa popular, donen resposta al perquè d'algunes coses. Un recull que fa possible que grans i petits trobin contes adients per a moments especials.

Subscripció a la revista Infància

Cognoms: _____
 Nom: _____
 Adreça: _____
 Codi postal: _____
 Població: _____
 Província: _____
 Telèfon: _____
 Correu electrònic: _____
 NIF: _____

Se subscriu a INFÀNCIA (6 números l'any, 2 d'INFÀNCIA A EUROPA)
 Preu per al 2011 (IVA inclòs): 50 euros
 Socis A. M. Rosa Sensat: 45 euros
 Europa: 60,20 euros
 Resta del món: 61,20 euros

Pagament: Per xec nominatiu, a favor de l'A. M. Rosa Sensat •
 Per domiciliació bancària •

Butlleta de domiciliació bancària

Cognoms, nom del titular
 ••••• ••••• •• ••••••••••
 Entitat Oficina DC Compte/llibreta

 Firma del titular

Envieu-ho a: INFÀNCIA, av. de les Drassanes, 3, 08001 Barcelona
 Subscripció per Internet: www.revistainfancia.org

Espai per a una creativitat sense límit

Ceres, Pintures de dit, Témpera,
Gouache, Vernís fixador,
Pasta Blanca per enganxar.
AL SERVEI DE L'ENSENYAMENT

Edició i administració:
 Associació de Mestres Rosa Sensat
 Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona.
 Tel.: 934 817 373. Fax: 933 017 550.
 redaccio@revistainfancia.org - www.revistainfancia.org

Direcció: Montserrat Jubete i Irene Balaguer.
Secretaria: Mercè Marlès.

Consell de Redacció:
 Esther Aguiló, David Altimir, Mercè Ardiaca, Montserrat Baliarda, Rosabel Barbé, Nancy Bello, Teresa Boronat, Clara Claramunt, Carme Cols, Mercè Comas, Judit Cucala, Montserrat Daniel, Montserrat Fabrés, Rosa Ferrer, Carme Garriga, Esteve Ignasi Gay, Marisol Gil, Xavier Gimeno, Josepa Gòdia, Josepa Gómez, Roser Gómez, Marta Guzman, Teresa Huguet, Elisabet Madera, Sílvia Majoral, Blanca Montaner, Pepa Òdena, Misericòrdia Olesti, Àngels Ollé, Marta Ordóñez, Beatriu Pérez, Núria Reginós, M. Dolors Ribot, Montserrat Riu, Montserrat Sanjuan, Eva Sargatal, Rosa M. Securún, Lurdes Tarradas, Dolors Todolí, Marta Torras, Maria Torres, Elisenda Trias.

Projecte gràfic i disseny de les cobertes: Enric Satué
Maquetació: Clara Elías
Impremta: IMGESA
 Alarcón, 138-144
 08930 Sant Adrià de Besòs (Barcelona)
Dipòsit legal: B-21091-83
ISSN: 0212-4599

Distribució i subscripcions:
 Associació de Mestres Rosa Sensat
 Av. de les Drassanes, 3 - 08001 Barcelona
 Tel.: 934 817 379. Fax: 933 017 550

Exemplar: 8,70 euros, IVA inclòs

Tots els drets reservats. Aquesta publicació no pot ser reproduïda, sencera o en part, ni enregistrada o transmesa per un sistema de recuperació d'informació, de cap mane-

ra ni per cap mitjà, mecànic, fotoquímic, electrònic, magnètic, electroòptic, per fotocòpia o qualsevol altre, sense el permís previ per escrit de l'editorial.

L'editorial Associació de Mestres Rosa Sensat als efectes previstos a l'article 32.1, paràgraf segon del TRLPI vigent, s'oposa expressament a que qualsevol de les pàgines d'Infància, o una part d'aquestes, sigui utilitzada per fer resums de premsa. Qualsevol acte d'explotació (reproducció, distribució, comunicació pública, posta a disposició, etc.) d'una part o de totes les pàgines d'Infància, necessita una autorització que concedirà CEDRO amb una llicència i dins dels límits que s'hi estableixin.

22ª FIRA de TEATRE de TITELLES de LLEIDA

29, 30 d'abril i 1
de maig de 2011
www.firatitelles.com

novetat

Sant Jordi:

L'adult i el joc de l'infant

Anna Tardos

Un llibre que amb la finor i rigorositat que caracteritza el treball de l'Institut Pickler analitza la naturalesa del joc dels infants i la importància que te pel seu desenvolupament. L'autora descriu amb la saviesa habitual les condicions necessàries per afavorir un joc tranquil i profitós (cura de l'ambient, qualitat de l'espai, llibertat de moviments, temps, jocs i joguines,...) i descriu acuradament quines han de ser les tasques de l'adult per tal que les condicions esmentades quedin sempre assegurades. Una eina de treball útil per a totes aquelles persones –mestres, educadors, pares,...– convençuts que el joc és l'activitat natural de l'infant i que si aquest juga és perquè a través del joc realitza els propis desitjos i aspiracions.

www.rosasensat.org

